

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan valtionavustukset Valtiontukiselvitystyöryhmän raportti

LVV

LIIKENNE- JA
VIESTINTÄMINISTERIÖ

Liikenne- ja viestintäministeriön

visio

Hyvinvointia ja kilpailukykyä hyvillä yhteyksillä

toiminta-ajatus

Liikenne- ja viestintäministeriö edistää väestön hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä. Huolehdimme toimivista, turvallisista ja edullisista yhteyksistä.

arvot

Rohkeus

Oikeudenmukaisuus

Yhteistyö

Julkaisun nimi

**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan valtionavustukset.
Valtiontukiselvitystyöryhmän raportti**

Tekijät

Valtiontukiselvitystyöryhmä

Toimeksiantaja ja asettamispäivämäärä

Liikenne- ja viestintäministeriö 9.3.2017.

Julkaisusarjan nimi ja numero

**Liikenne- ja viestintäministeriön
julkaisuja 18/2017**

ISSN (verkkojulkaisu) 1795-4045

ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-243-538-5

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-538-5>

HARE-numero

Asiasanat

Valtiontuki, EU, Valtionavustus, EU:n valtiontukisäännöt

Yhteyshenkilö

Miikka Rainiala

Tiivistelmä

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 9.3.2017 työryhmän selvittämään liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan valtiontukia (LVM/407/05/2017). Valtiontalouden tarkastusvirasto on kiinnittänyt huomiota valtiontukiasioiden hoitamiseen liikenne- ja viestintäministeriössä, erityisesti valtiontukien käsittelyprosessiin, kuten tietojen oikeellisuuden tarkistamiseen, seurantaan ja arkistointiin. Toimintojen selkiyttämiseksi katsottiin tarpeelliseksi laatia kattava yleisesitys kaikista LVM:n hallinnonalan valtiontuista, niihin liittyvästä lainsäädännöstä, tukien myöntämisprosessista sekä tukien jälkikäteisestä valvonnasta.

Työryhmän tehtävänä oli kartoittaa kaikki liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtiontuet; esitellä kutakin tukimuotoa koskeva olennainen säädösnormisto, vastuutaho, tukien myöntämisprosessi sekä tukien käyttöä koskeva valvonta ja raportointi; tehdä esitys, kuinka tukiprosessia selkeytetään ja kehitetään tarkastella liikenne- ja viestintäministeriön ja hallinnonalan virastojen välistä työnjakoa valtiontukikysymyksissä. Työryhmän toimikausi oli 1.2.2017–31.10.2017.

Raportissa työryhmä ehdottaa muun muassa virastorajat ylittävän asiantuntijaryhmän kokoamista, jossa säännöllisesti vaihdettaisiin tietoa valtiontukisääntöjen tulkinnoista ja levitettäisiin näin hyviä käytäntöjä eri virastojen välillä. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että liikenne- ja viestintäministeriön sisällä kehitetään sisäisen informaation kulkua liittyen valtionavustusasioihin sekä kehitetään ministeriön sisäisiä prosesseja erityisesti koskien myönnettyjen avustusten jälkikäteistä valvontaa.

Työryhmä ehdottaa myös, että liikenne- ja viestintäministeriön verkkosivuille koottaisiin keskitetysti listaus hallinnonalalla myönnettävistä eri avustuksista ja tiedot siitä, mistä avustuksia koskevaa lisätietoa voi saada. Työryhmä katsoo, että myös liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla valtionavustusten vaikuttavuutta ja vaikutuksia tulisi arvioida nykyistä järjestelmällisemmin säädösvalmistelussa, yksittäisen tuen myöntöprosessissa ja aika ajoin myös kokonaisuutena koko järjestelmän kannalta.

Publikation

Arbetsgrupp rapport om statsunderstöden inom KM:s förvaltningsområde

Författare

Arbetsgrupp för att utreda statsunderstöden

Tillsatt av och datum

Kommunikationsministeriet 9.3.2017

Publikationsseriens namn och nummer

**Kommunikationsministeriets
publikationer 18/2017**

 ISSN (webbpublikation) 1795-4045
 ISBN (webbpublikation) 978-952-243-538-5
 URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-538-5>
 HARE-nummer

Ämnesord

Statsunderstöden, EU, EU:s regler om statligt stöd

Kontaktperson

Miikka Rainiala

Rapportens språk

finska

Sammandrag

Kommunikationsministeriet tillsatte 9.3.2017 en arbetsgrupp för att utreda statsunderstöden inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde (LVM/407/05/2017). Statens revisionsverk har fäst uppmärksamhet vid hur statsunderstödsärenden har skötts vid kommunikationsministeriet, i synnerhet handläggningsprocessen för statsunderstöd, såsom kontroll av uppgifternas riktighet samt uppföljning och arkivering. För att förtydliga verksamheten ansågs det vara relevant att utarbeta en heltäckande allmän framställning om alla statsunderstöd inom KM:s förvaltningsområde, lagstiftning som anknyter till dem, processen för beviljande av understöd samt övervakning av understöden i efterhand.

Arbetsgruppen skulle kartlägga alla statsunderstöd som beviljas inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde samt presentera det väsentliga regelverket och den ansvariga instansen för respektive understödsform, processen för beviljande av stöd samt övervakningen och rapporteringen av användningen av understöden. Dessutom skulle arbetsgruppen föreslå hur stödprocessen kan göras klarare och utvecklas samt granska arbetsfördelningen mellan kommunikationsministeriet och ämbetsverken inom förvaltningsområdet i statsunderstödsfrågor. Arbetsgruppens mandatperiod var 1.2.2017–31.10.2017.

I sin rapport föreslår arbetsgruppen bland annat tillsättande av en sakkunniggrupp som överskrider ämbetsverksgränserna och som regelbundet utbyter information om tolkningar av bestämmelserna om statsunderstöd och som därigenom sprider god praxis mellan ämbetsverken. Dessutom föreslår arbetsgruppen att man inom kommunikationsministeriet utvecklar distributionen av intern information i statsunderstödsfrågor och utvecklar ministeriets interna processer i synnerhet i fråga om övervakningen av beviljade understöd i efterhand.

Arbetsgruppen föreslår också att man på kommunikationsministeriets webbplats sammanställer en lista över understöd som beviljas inom förvaltningsområdet och uppgifter om var man får ytterligare information om understöden. Arbetsgruppen anser att statsunderstödens effekter och konsekvenser även inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde bör bedömas mer systematiskt än i dag i författningsberedningen, processen för beviljande av enskilda understöd och tidvis också som helhet med tanke på hela systemet.

Title of publication
Working group's report on state aid in Ministry of Transport and Communications administrative branch

Author(s)

Working group reviewing state aid in Ministry of Transport and Communications administrative branch

Commissioned by, date

Ministry of Transport and Communications 9.3.2017

Publication series and number

Publications of the Ministry of Transport and Communications 18/2017

ISSN (online) 1795-4045

ISBN (online) 978-952-243-538-5

 URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-538-5>

Reference number

Keywords

State aid, EU, discretionary government transfer, EU state aid rules

Contact person

Miikka Rainiala

Language of the report

Finnish

Abstract

On 9 March 2017, the Ministry of Transport and Communications appointed a working group to review the different types of state aid in its administrative branch (LVM/407/05/2017). The National Audit Office has drawn attention to the management of state aid matters in the Ministry of Transport and Communications, especially to the processing of them (such as verifying the correctness of the information, as well as the monitoring and archiving of the information). In order to streamline the functions, it was decided to prepare a comprehensive overview of all state aid schemes in the administrative branch of the Ministry of Transport and Communications, the aid granting process and ex-post aid monitoring.

The task of the working group was to review all state aid schemes in the administrative branch of the Ministry of Transport and Communications, and present the most important legal norms for each of the aid schemes, the parties responsible for the schemes, the process of granting the aid and the supervision and reporting procedures for each aid scheme. The working group was also expected to prepare a proposal on how the aid process could be developed and streamlined, and to examine the division of labour between the ministry and the agencies in its administrative branch in matters concerning state aid. The term of the working group started on 1 February 2017 and ended on 31 October 2017.

In its report, the working group proposes that an expert group with members from different agencies should be established. The expert group would regularly share information about the interpretations of state aid rules, which would help agencies to adopt each other's best practices. The working group also proposes that the Ministry of Transport and Communications should improve its internal communications practices in state aid matters and develop its internal processes, especially in matters concerning the ex-post monitoring of state aid.

The working group also proposes that the Ministry of Transport and Communications should have on its website a comprehensive list of all aid and grant schemes in its administrative branch and details of where information on each of them is available. In the view of the working group, the effectiveness and impacts of the state aid schemes should also be assessed more systematically in the administrative branch of the Ministry of Transport and Communications. According to the working group, the assessment should cover statute drafting, the process of granting aid as part of specific schemes and, from time to time, the system as a whole.

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	6
2.	Mitä valtiontuet ja valtionavustukset ovat	8
2.1	Säädösperusta	8
2.2	Milloin kyseessä on valtiontuki.....	9
2.3	Julkinen taho tuen myöntäjänä	10
2.4	Valikoivuus	11
2.5	Vaikutus kilpailuun	11
2.6	Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan	12
3.	Valtiontukien valvonta ja menettelytavat	13
3.1	Ennakoilmoitus valvonnan perustana	13
3.2	Ilmoitusmenettely käytännössä.....	14
4.	Sallitut valtiontuet	16
4.1	Säädösperusta	16
4.2	Yleinen ryhmäpoikkeusasetus	16
4.3	De minimis -tuki.....	18
4.4	Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut – SGEI.....	19
4.4.1	Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut ja valtiontuet	19
4.4.2	Altmark-ratkaisu	20
5.	Valtiontukien raportointi, seuranta ja julkisuus	22
6.	Kansalliset valtiontukiviranomaiset	25
6.1	Työ- ja elinkeinoministeriö	25
6.2	Yritystukineuvottelukunta.....	25
6.3	Liikenne- ja viestintäministeriön rooli hallinnonalansa valtiontuissa	26
7.	Valtionavustukset liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	28
7.1	Infrastruktuuriavustukset	29
7.2	Yleistä infrastruktuuriavustuksista	29
7.2.1	Valtionavustus länsimetron rakentamiseen, mom. 31.10.35	30
7.2.2	Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen mom. 31.10.36.....	31
7.2.3	Haku- ja myöntämismenettely	32
7.3	Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon, mom. 31.10.41	32
7.3.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	32
7.3.2	Haku- ja myöntämismenettely	33
7.3.3	Uusi ryhmäpoikkeusasetus.....	33
7.4	Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen, mom. 31.10.50	35
7.4.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	35
7.4.2	Haku- ja myöntämismenettely	36
7.5	Valtionavustus tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen, mom. 31.20.41	37
7.5.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	37
7.5.2	Haku- ja myöntämismenettely	38
7.6	Valtionavustus rautatiealan ammattikoulutukseen, mom. 31.30.42	39
7.6.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	39
7.6.2	Haku- ja myöntämismenettely	39

7.7	Valtionavustus meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamiseen, mom. 31.30.43	40
7.7.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	40
7.7.2	Haku- ja myöntämismenettely	40
7.8	Luotsauksen hintatuki, mom. 31.30.51	42
7.8.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	42
7.8.2	Haku- ja myöntämismenettely	43
7.9	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen, mom. 31.30.63	43
7.9.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	44
7.9.2	Joukkoliikenteen valtionavustusten haku- ja myöntämismenettely.....	46
7.9.3	Valtionavustus liikkumisen ohjaukseen, mom. 31.30.63	47
7.9.3.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	47
7.9.3.2	Haku- ja myöntämismenettely	47
7.10	Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen, mom. 31.30.6448	
7.10.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	48
7.10.2	Haku- ja myöntämismenettely	49
7.11	Median innovaatiotuki, mom. 31.40.44	49
7.12	Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki, mom. 31.40.45.50	
7.13	Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen, mom. 31.40.50	52
7.13.1	Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus	52
7.13.2	Haku- ja myöntämismenettely	53
7.14	Valtion televisio- ja radorahasto, mom. 31.40.60.....	55
8	Työryhmän kehittämis ehdotukset.....	56
9	Lähteet	58

1. Johdanto

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 9.3.2017 työryhmän selvittämään liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan valtiontukia (LVM/407/05/2017). Valtiontalouden tarkastusvirasto on kiinnittänyt huomiota valtiontukiasioiden hoitamiseen liikenne- ja viestintäministeriössä, erityisesti valtiontukien käsittelyprosessiin, kuten tietojen oikeellisuuden tarkistamiseen, seurantaan ja arkistointiin. Toimintojen selkiyttämiseksi katsottiin tarpeelliseksi laatia kattava yleisesitys kaikista LVM:n hallinnonalan valtiontuista, niihin liittyvästä lainsäädännöstä, tukien myöntämisprosessista sekä tukien jälkikäteisestä valvonnasta.

Työryhmän tehtävänä oli

1. kartoittaa kaikki liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtiontuet
2. esitellä kutakin tukimuotoa koskeva olennainen säädösnormisto, vastuutaho, tukien myöntämisprosessi sekä tukien käyttöä koskeva valvonta ja raportointi
3. tehdä esitys, kuinka tukiprosessia selkeytetään ja kehitetään
4. tarkastella liikenne- ja viestintäministeriön ja hallinnonalan virastojen välistä työnjakoa valtiontukikysymyksissä.

Työryhmän toimikausi oli 1.2.2017–31.10.2017.

Työryhmän puheenjohtajana toimi liikenneneuvos Tuomo Suvanto 1.9.2017 asti ja tämän jälkeen erityisasiantuntija Miikka Rainiala.

Työryhmän jäsenet olivat:

Liikenneneuvos Mervi Karhula, (LVM)

Hallitussihteeri Iida Huhtanen, (LVM)

Ylitarkastaja Arja Karjunen, (LVM)

Virastojen edustajina työryhmässä toimivat:

Lakimies Tapani Kajamaa, Liikennevirasto

Johtava asiantuntija Annu Korhonen, Liikenteen turvallisuusvirasto

Johtava asiantuntija Päivi Peltola-Ojala, Viestintävirasto

Lisäksi työryhmässä toimi asiantuntijana neuvotteleva virkamies Liisa Lundelin-Nuortio työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä neuvotteleva virkamies Tuija Päivärinta ja neuvotteleva virkamies Erja Kronlund liikenne- ja viestintäministeriöstä.

Työryhmän sihteeriksi määrättiin suunnittelija Tatu Giordani ja erityisasiantuntija Miikka Rainiala liikenne- ja viestintäministeriöstä (1.9.2017 alkaen työryhmän puheenjohtajana). Lisäksi työryhmän sihteeristössä ja raportin kirjoittamisessa on toiminut mukana suunnittelija Emmi Nykänen liikenne- ja viestintäministeriöstä.

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti selvittänyt ja kartoittanut liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtiontuet sekä esiteltyt olennaisen säädösnormiston, vastuutahot, tukien myöntämismenettelyt sekä tukien käyttöä koskevaa valvontaa ja raportointia. Tämän lisäksi työryhmä on tehnyt kehittämissuhteita siitä, kuinka tukiprosesseja voitaisiin selkeyttää ja kehittää. Edelleen tämän lisäksi työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti tarkastellut liikenne- ja viestintäministeriön ja hallinnonalan virastojen välistä työnjakoa valtiontukikysymyksissä ja esittänyt eräitä huomioita toiminnan kehittämiseksi.

Työryhmä ei ole tehnyt syvällistä tarkastelua valtiontukitehtävien sijoittumisesta liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla. Liikenne- ja viestintäministeriö on 25.4.2017 tekemällään päätöksellä (LVM/891/03/2017) asettanut hankkeen valmistelemaan LVM:n hallinnonalan virastouudistusta. Hankkeessa tavoitteena on, että Trafi ja Viestintävirasto sekä Liikenneviraston viranomaistehtävät yhdistettäisiin yhdeksi virastoksi. Lisäksi Liikenneviraston liikenteenohjaustoiminto yhtiöitetäisiin valtion kokonaan omistamaksi erityistehtävayhtiöksi. Jäljelle jäävä Liikennevirasto jatkaisi väyläverkosta vastaavana virastona. Ilmatieteen laitoksen liiketaloudellinen toiminta jatkuisi Ilmatieteen laitoksessa. Hankkeessa valmistellaan kaksi virastolakiä sekä voimaantulolaki ja tehdään tarvittavat muutokset LVM:n hallinnonalan muihin säädöksiin sekä asetuksiin. Virastouudistuksen olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2019 alusta alkaen. Myös valtiontukitehtävät ovat osa virastouudistuksen valmistelua, joten työryhmä katsoo, että hallinnonalan virastojen välinen työnjako tulee huomioiduksi virastouudistuksen yhteydessä virastouudistuksen tavoitteet kokonaisuudessaan parhaiten huomioivalla tavalla. Työryhmä on kuitenkin esittänyt ehdotuksia ministeriön ja virastojen sekä virastojen välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Toteutuessaan maakuntauudistus todennäköisesti merkittävästi muuttaisi LVM:n hallinnonalalla myönnettävien valtiontukien kokonaisuutta. Työryhmä ei ole kuitenkaan työssään ennakoivasti näitä mahdollisia muutoksia, vaan työryhmän arvioitavana on ollut vuoden 2017 tilanne; mukana ovat kaikki valtionavustukset, jotka on mainittu vuoden 2017 talousarviossa tai lisätalousarviossa LVM:n hallinnonalalla.

2. Mitä valtiontuet ja valtionavustukset ovat

Valtiontuella tarkoitetaan julkisten varojen kanavoimista yrityksiin. Valtiontukia koskevalla sääntelyllä pyritään huolehtimaan tehokkaasta kilpailusta ja vapaakaupan toimivuudesta. Valtiontukisääntely on osa EU:n kilpailuoikeutta. Tukisääntelyn tarkoituksena on taata tasapuoliset kilpailuedellytykset kaikkialla sisämarkkinoiden alueilla ja estää valtioita toimillaan vääristämästä kilpailua markkinoilla sekä varmistaa etteivät jäsenvaltiot pyri houkuttelemaan tukien avulla yrityksiä alueelleen.¹ Valtionavustuksella tarkoitetaan muussa kuin lainan, takauksen tai verohelpotuksen muodossa jonkin toiminnan tai hankkeen tukemiseksi valtion varoista myönnettävää rahoitusta. Valtion talousarvion lukuisille eri momenteille otetuista määrärahoista myönnetään valtionavustuksia harkinnanvaraisesti siten, että valtionavustuksen myöntäminen, määrä ja käyttötarkoitus riippuvat valtionavustuksen myöntävän viranomaisen harkintansa nojalla tekemästä päätöksestä.² Kaikki valtionavustukset eivät ole valtiontukia EU-säädösten näkökulmasta, mutta valtiontukien katsotaan myös täyttävän kansallisen valtionavustuksen määritelmän. Erona näiden kahden tukilajin välillä on se, sovelletaanko avustukseen EU:n asetuksia tai muita säädöksiä.

Tarkasteltaessa yksittäisiä valtionavustuksia myöhemmissä kappaleissa raportissa käytetään selvyyden vuoksi kaikista valtion myöntämistä tuista termiä valtionavustus riippumatta siitä täyttävätkö ne EU:n valtiontuen määritelmän. Seuraavissa EU:n valtiontukisääntelyn perusteita koskevissa kappaleissa käytetään termiä valtiontuki, sillä kyseiset säädökset koskevat vain valtiontukia.

2.1 Säädösperusta

Valtiontuista säädetään Euroopan Unionin toiminnasta annetun sopimuksen (*SEUT*) 107 artiklassa. SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaan kaikki jäsenvaltion myöntämät taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnettyt tuet, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ovat kiellettyjä siltä osin kuin ne vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Valtiontuet eivät kuitenkaan ole kaikissa tilanteissa kiellettyjä. SEUT 107 artiklan 2 ja 3 kohdissa säädetään tilanteista, joissa tuki soveltuu yhteismarkkinoille tai joissa tuki voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi.³ Valtiontuki voi olla sisämarkkinoille soveltuvaa, jos tuella edistetään yleistä taloudellista kehitystä ja SEUT:ssa määritellyjä tavoitteita. Valtiontukiin liittyvistä menettelytavoista säädetään SEUT 108 ja 109 artikloissa.

Kielletyn valtiontuen tarkkaa määritelmää ei ole SEUT 107 artiklassa. Tuen käsite on oikeudellinen ja sen tulkinta perustuu aina viime kädessä EU:n tuomioistuimen

¹ Lisää tietoa valtiontukien sääntelyn tarkoituksesta ja kehityksestä katso *Alkio – Hyvärinen* 2016. s. 19–35

² *HE 63/2001 vp.* s. 1

³ Tällaisia tukia ovat muun muassa yksittäisille kuluttajille myönnettävä sosiaalinen tuki, joka myönnetään harjoittamatta syrjintää tuotteiden alkuperän perusteella, sekä tuki luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi sekä tuki taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma.

oikeuskäytäntöön. Valtion toimenpiteiden tarkoituksella ei ole arvioinnissa merkitystä vaan käsitettä arvioidaan kulloisenkin toimenpiteen vaikutusten perusteella.⁴

Osa EU:n valtiontukisääntelyä ovat komission julkaisemat erilaiset tiedonannot siitä, kuinka komissio arvioi tiettyjen sektorien valtiontukia sekä millä perusteilla ja kuinka paljon valtiontukea voidaan myöntää eri toimijoille. Tiedonantojen tarkoituksena on selkeyttää EU:n valtiontukisääntöjä. Komissio on julkaissut tiedonantoja koskien muun muassa meriliikenteelle annettavia valtiontukia, lentoasemille ja -yhtiöille myönnettäviä valtionavustuksia sekä valtiontukisääntöjen soveltamista laajakaistaverkkojen nopean käyttöönoton yhteydessä. Komissio on antanut tiedonantoja myös siitä, milloin kyseessä on valtiontuki.

Kansallisessa lainsäädännössä on valtiontukia koskevia menettelymääräyksiä ja tulkintaohjeita. Suomen kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy erityinen laki EU:n valtiontukisääntösten soveltamisesta: laki eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin sääntösten soveltamisesta.⁵ Lain tarkoituksena on kuitenkin lähinnä varmistaa EU-sopimuksessa kiellettyjen valtiontukien kansallisen valvonnan tehokas järjestäminen, eikä laki sisällä materiaalisia säännöksiä kielletyistä tai sallituista valtiontuista.

Kansallisessa lainsäädännössä on olemassa valtiontukien ilmoittamisessa komissiolle noudatettavista menettelyistä annettu valtioneuvoston asetus⁶, joka sisältää yksityiskohtaiset säännökset tukiohjelmien ja yksittäisten tukien komissiolle ilmoittamisessa noudatettavasta menettelyistä sekä ilmoitusmenettelyn poikkeukset, kuten de minimis -tuet ja yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset tuet. Lisäksi valtionavustuslaki (688/2001) sääntelee kansallisesti valtionavustuksia ja -tukia.⁷

Valtionavustuslaki on yleislaki, jossa säädetään niistä perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan valtionavustuksia haettaessa, myönnettäessä, valtionavustuksia käytettäessä sekä avustusten seurannassa, valvonnassa ja arvioinnissa. Valtionavustuslakia sovelletaan valtion talousarvioon otetusta määrärahasta tai talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston varoista myönnettävään valtionavustukseen. Lakia sovelletaan myös silloin, kun valtion talousarviossa myönnetään valtuus tehdä sopimuksia tai antaa sitoumuksia valtionavustuksesta. Valtionavustuslaki on niin sanottu yleislaki, ja jos muualla lainsäädännössä on valtionavustuslaista poikkeavia säännöksiä, niitä noudatetaan valtionavustuslain sijaan. Valtionavustuslaissa säädetään myös valtionavustuksen palauttamisesta ja takaisinperinnästä.

2.2 Milloin kyseessä on valtiontuki

Valtiontukisääntöjä sovelletaan silloin, kun tuensaaja on yritys. Euroopan komissio on todennut käsitetiedonannossaan⁸, että Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä

⁴ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 44–45

⁵ [Laki eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin sääntösten soveltamisesta \(300/2011\) Finlexissä](#)

⁶ [Valtioneuvoston asetus valtiontukien ilmoittamisessa komissiolle noudatettavista menettelyistä Finlexissä](#)

⁷ [Valtionavustuslaki 688/2001 Finlexissä](#)

⁸ [Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta valtiontuen käsitteestä \(2016/C 262/01\)](#)

yrietykset on määritelty taloudellista toimintaa harjoittaviksi yksiköiksi, riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta.⁹

Yksiköllä kansallisen lainsäädännön mukaan oleva asema ei ole ratkaiseva. Esimerkiksi yksikköä, joka kansallisen lainsäädännön mukaan luokitellaan yhdistykseksi tai urheiluseuraksi, voidaan tietyissä tilanteissa pitää valtiontuki yhteydessä yrityksenä. Sama koskee yksikköä, joka on muodollisesti osa julkista hallintoa. Valtiontuen määritelmää arvioitaessa merkitystä on ainoastaan sillä, harjoittaako yksikkö taloudellista toimintaa.¹⁰

Valtiontukisääntöjen soveltaminen ei riipu siitä, onko yksikön tavoitteena tuottaa voittoa. Myös voittoa tavoittelemattomat yksiköt voivat tarjota markkinoilla tavaroita ja palveluja. Yksikkö, joka harjoittaa sekä taloudellista että muuta kuin taloudellista toimintaa, katsotaan kuitenkin yritykseksi ainoastaan taloudellisen toimintansa osalta.¹¹

Tuen määritelmä on laaja ja tuki voi olla minkä tyyppistä tahansa. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella tukea voi olla esimerkiksi valtion pääomasijoitus, edullinen lainankorko tai lainan ehdot, velkojen, verojen tai sakkujen osittainen anteeksianto taikka valtion omaisuuden myyminen alihintaan. Valtiontuen muodostavaksi eduksi katsotaan mikä tahansa taloudellinen hyöty, jota yritys ei olisi saanut tavallisissa markkinaolosuhteissa.¹²

Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin katsottu, että oikeuskäytännön perusteella kaikkien neljän tukea koskevan edellytyksen on täyttyvä, jotta tukea voidaan pitää (kielletynä) valtiontukena.¹³ Kyseiset neljä kriteeriä ovat:

1. Kyse on valtion toimenpiteestä tai tuki myönnetään valtion varoista.
2. Toimenpide on valikoiva.
3. Kyseisen toimenpiteen on oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
4. Toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.

Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin yllämainittuja neljää kriteeriä.¹⁴

2.3 Julkinen taho tuen myöntäjänä

SEUT:n 107 artiklaa ei sovelleta, kun valtio toimii julkisen vallan käyttäjänä tai kun julkisyhteisöt toimivat viranomaisen ominaisuudessa.¹⁵ Yksikön voidaan katsoa toimivan julkisen vallan käyttäjänä, kun kyseessä oleva toiminta kuuluu valtion keskeisiin tehtäviin tai liittyy näihin tehtäviin luonteeltaan, tavoitteeltaan sekä siihen sovellettavilta säännöiltään. Yleisesti ottaen, jos jäsenvaltio ei ole päättänyt ottaa käyttöön markkinamekanismeja, eivät

⁹ *Alkio – Hyvärinen* 2016. s. 46–47

¹⁰ *Parikka – Siikavirta* 2010. s.22

¹¹ Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteestä (2016/C 262/01) kohta 7–10

¹² Katso *Alkio – Hyvärinen* 2016. s. 48

¹³ Katso *Alkio – Hyvärinen* 2016. s. 44 sekä *Parikka – Autio* 2012 s. 3

¹⁴ Komissio on myös julkaisut vuonna 2016 tiedonannon valtiontuen käsitteestä: ([Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteestä \(2016/C 262/01\)](#)) Tiedonannon tarkoituksena oli selvittää valtiontukeen liittyviä keskeisiä käsitteitä ja helpottaa valtiontuen käsitteen avoimempaa ja johdonmukaisempaa soveltamista unionissa.

¹⁵ *Alkio – Hyvärinen* 2016 s.51. Katso myös Asia 118/85, *Komissio V. Italia*, ECLI:EU:C:1987:283, kohta 7 sekä *Bodson*, ECLI:EU:C:1988:225, kohta 18.

toiminnot, jotka luontaisesti ovat osa viranomaisten erioikeuksia ja joiden suorittamisesta valtio vastaa, ole taloudellisia toimintoja.¹⁶

Valtiontukena on pidettävä suoraan tai välillisesti valtion varoista myönnettyjä etuja. Valtion varoihin kuuluvat kaikki julkisen sektorin varat, myös jäsenvaltioiden alueviranomaisten ja julkisten yritysten varat. Käsite pitää sisällään muun muassa paikallis- ja alueviranomaiset niiden oikeudellisesta asemasta ja nimityksestä riippumatta, julkiset yritykset ja valtion perustamat tai nimeämät yksityiset elimet jonkin tietyn tuen hallinnoimiseksi. Etu tai tuki ei kuitenkaan ole välttämättä valtion myöntämää pelkästään sillä perusteella, että tuen myöntävä yritys on valtion enemmistö omistama yritys.¹⁷

2.4 Valikoivuus

SEUT 107 artiklan mukaan tuen on suosittava jotakin yritystä tai tiettyä tuotannonalaa. Toimenpide on valikoiva silloin, kun sitä ei sovelleta tasapuolisesti kaikkiin taloudellisiin toimijoihin. Valikoivuus voi myös olla maantieteellistä tai yrityksen koosta riippuvaa. Jotta toimenpide ei olisi maantieteellisesti valikoiva, sen soveltamisalan tulisi periaatteessa kattaa koko valtion alue. Tuiksi ei katsota yleisiä, kaikkia koskevia tasapuolisia politiikkatoimia esimerkiksi vero- ja muita talouspoliittisia toimenpiteitä.

Valikoivuus voi olla joko oikeudellista tai tosiasiallista. Oikeudellisella valikoivuudella tarkoitetaan sitä, että tuen myöntäminen varataan suoraan oikeudellisilla kriteereillä esimerkiksi tietyille yrityksille vaikka niiden koon tai muun kriteerin perusteella. Tosiasiallinen valikoivuus taas tarkoittaa sitä, että tuen myöntämisen kriteerit on muotoiltu yleisellä ja objektiivisella tavalla, mutta tosiasiallisesti tuen rakenteen seurauksena on tietyn yritysryhmän suosiminen. Komissio ja EU:n tuomioistuin tulkitsevat valikoivuuskriteeriä yleensä hyvin laajasti.¹⁸

2.5 Vaikutus kilpailuun

SEUT 107 artiklan mukaan kielletyn valtiontuen edellytyksenä on vaikutus kilpailuun. Olennaisena kilpailuvaikutuksena pidetään tilannetta, jossa tuki vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua tiettyä yritystä tai tuotannonalaa suosivana. Komission ei tarvitse osoittaa tosiasiallista kilpailun vääristymistä vaan riittää, että yksittäisen viranomaistoimenpiteen voidaan katsoa uhkaavan vääristää kilpailua.

Käytännössä kilpailun katsotaan vääristyvän myös tilanteissa, joissa valtio myöntää yritykselle taloudellista etua kilpailulle vapautetulla alalla, jolla on tai voisi olla kilpailua. Tuen kilpailua vääristävään vaikutukseen riittää yleensä, että tuki mahdollistaa yritykselle vahvemman kilpailuaseman ylläpitämisen, kuin mikä olisi ollut mahdollista ilman tukea. Tuen vähäinen määrä, yrityksen pieni koko tai vähäinen markkinaosuus eivät sulje pois vääristymän mahdollisuutta etenkin jos kilpailu on kovaa kyseisillä markkinoilla.¹⁹

¹⁶ Esimerkkejä tällaisista toiminnoista liikenne- ja viestintäministeriön toimialalla on muun muassa: ilmaliikenteen turvallisuus ja valvonta, sekä meriliikenteen valvonta ja turvallisuus.

¹⁷ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.57–59

¹⁸ Tarkemmin valikoivuuskriteeristä ja sen arvioinnista ks. *Alkio – Hyvärinen* 2016. s. 65–74 sekä *Parikka – Siikavirta* 2010 s. 39–42

¹⁹ Lisää kilpailukriteeristä ks. *Alkio – Hyvärinen* 2016. s. 74–77 sekä *Parikka – Siikavirta* 2010 s. 42–43

2.6 Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

Valtiontuet, jotka vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, ovat kiellettyjä. Tämä tarkoittaa sitä, että tuki, jonka vaikutukset jäävät ainoastaan jäsenvaltion sisäisiksi tai jonka vaikutukset ilmenevät yksittäisen jäsenvaltion ja unionin ulkopuolisen jäsenvaltion välillä, eivät ole kiellettyjä valtiontukia. Kyseinen kriteeri täyttyy kuitenkin helposti. Tuensaajan ei esimerkiksi tarvitse toimia rajat ylittävässä kaupassa, jotta tuki voisi vaikuttaa EU:n sisäiseen kauppaan.

Komissio on tietyissä tapauksissa katsonut, että toimenpiteellä on ollut ainoastaan paikallinen vaikutus, jolloin vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on puuttunut. Tyypillistä tällaisille toimenpiteille oli, että tuensaaja tarjosi tuotteita ja palveluita vain rajatulla alueella jäsenvaltion sisällä ja oli epätodennäköistä, että tuensaaja houkuttelisi asiakkaita muista jäsenvaltiosta. Komission päätösten mukaan esimerkiksi investointituki sairaalan rakentamista varten tai tuki uimahallin peruskorjaukseen eivät vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.²⁰

Kuten edellä olevassa kohdassa jo mainittiin, yrityksen koolla tai tuen pienellä määrällä ei ole vaikutusta arvioitaessa vaikuttaako tuki jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tuen katsotaan vaikuttavan kauppaan, kun valtion varoista myönnetty tuki vahvistaa yrityksen asemaa suhteessa muihin kilpailuviin yrityksiin.²¹

Yhteenveto

- **Valtiontuista säädetään SEUT 107–109 artikloissa.**
- **Myös kansallisessa lainsäädännössä on valtiontukia koskevia menettelymääräyksiä sekä tulkintaohjeita.**
- **Jäsenvaltion myöntämät taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnettyt tuet, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ovat kiellettyjä, siltä osin kuin ne vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.**
- **Valtion tuet eivät kuitenkaan ole kaikissa tilanteissa kiellettyjä.**
- **Kielletyn valtiontuen tarkkaa määritelmää ei ole SEUT 107 artiklassa. Tuen käsite on oikeudellinen ja sen tulkinta perustuu aina viimekädessä EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.**

²⁰ KS. Komission päätökset N543/2001 ja N258/2000

²¹ Lisää kauppa-kriteeristä ja sen arvioinnista ks. *Alkio – Hyvärinen* 2016. s. 77–80 sekä *Parikka – Siikavirta* 2010 s. 43–44

3. Valtiontukien valvonta ja menettelytavat

3.1 Ennakkoilmoitus valvonnan perustana

SEUT 108 artikla sisältää säännökset valtiontukia koskevasta ilmoitus- ja valvontajärjestelmästä. EU:n valtiontukisääntely kuuluu komission toimivaltaan. Valtiontukien valvonnan peruserä on, että jäsenvaltioiden tulee tehdä suunnitellusta valtiontukitoimenpiteestään ilmoitus komissiolle ja komissiolla on yksinomainen toimivalta päättää, soveltuuko tukitoimenpide sisämarkkinoille.

Valtiontuesta on ilmoitettava komissiolle, jotta voidaan varmistaa, että tuki edistää EU:n yleisen edun mukaisia tavoitteita ja että tukien aiheuttamat kilpailun vääristymät EU:n sisämarkkinoilla ovat mahdollisimman vähäisiä. Valtiontukien ennakkoilmoitusvelvollisuuteen on kuitenkin merkittäviä poikkeuksia. Keskeisimmät poikkeukset ovat komission antama yleinen ryhmäpoikkeusasetus sekä komission asetus vähämerkityksisestä eli de minimis -tuesta.²²

Komissio tutkii tukien yhteensopivuuden sisämarkkinoille ja viranomaisen voi myöntää tuen vasta komission hyväksynnän jälkeen. Ilman komission hyväksyntää myönnettyt tuet ovat laittomia ja ne voidaan joutua perimään korkoineen takaisin tukea saaneilta yrityksiltä. Komissio arvioi julkaisemiensa yksityiskohtaisten sääntöjen pohjalta, täyttävätkö tukijärjestely valtiontukien hyväksyttävyyden yleiset ja kyseistä tukimuotoa koskevat erityiset edellytykset.²³

Hyväksyttävyyden yleisiä edellytyksiä ovat:

- vaikutus yhteisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseen
- tarve tukitoimenpiteisiin
- tuen kannustava vaikutus
- tuen oikeasuhtaisuus
- kilpailuun ja kauppaan kohdistuvien kohtuuttomien kielteisten vaikutusten välttäminen
- tuen läpinäkyvyys

Valtiontukimenettelyjä koskevat säännöt on koottu valtiontukien ns. menettelyasetukseen²⁴. Lisäksi komissio on antanut ns. täytäntöönpanoasetuksen²⁵, joka sisältää muun muassa valtiontuki-ilmoituksissa käytettävät lomakkeet.

²² Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, kohta Menettelytavat ja koordinaatio

²³ Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, kohta Menettelytavat ja koordinaatio

²⁴ [Neuvoston asetus \(EU\) 2015/1589 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä](#)

²⁵ [Komission asetus \(EY\) N:o 794/2004 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen \(EY\) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta](#)

3.2 Ilmoitusmenettely käytännössä

Ilmoitusmenettely alkaa käytännössä, kun jäsenvaltio toimittaa epävirallisen esinotifointi-ilmoituksen tai virallisen valtiontuki-ilmoituksen komissiolle. Esinotifointi-ilmoituksen tarkoituksena on antaa mahdollisuus keskustella tukijärjestelyyn liittyvistä oikeudellisista ja taloudellisista asiakysymyksistä epävirallisesti komission yksiköiden kanssa ja se nopeuttaa tapausten käsittelyä virallisessa ilmoitusmenettelyssä. Esinotifointiprosessi aloitetaan toimittamalla komissiolle vapaamuotoinen kuvaus tukisuunnitelmasta ja vakimuotoinen ilmoituslomake.²⁶

Valtiontukien virallinen ilmoitusmenettely aloitetaan esinotifointivaiheen jälkeen toimittamalla komissiolle valtiontuen ilmoituslomake liitteineen. Tiedot tukisuunnitelmasta annetaan komission julkaisemilla lomakkeilla, joiden mukaan tulee liittää muistio, jossa kuvataan mahdollisimman selkeästi tuen tavoitteet ja kriteerit suhteessa sovellettavien valtiontukisääntöjen yhteisiin arviointiperiaatteisiin.²⁷

Valtiontukia käsittelevät komissiossa kilpailun, maatalouden ja meri- ja kalatalouden pääosastot. Kuten aiemmin on jo todettu, ei tukia saa laittaa täytäntöön ennen komission hyväksyntää. Komission virkamiehet voivat pyytää jäsenvaltion virkamiehiltä lisätietoa asiasta menettelyn aikana. Jos asiaa ei saada ratkaistua virkamiestasolla, voidaan valtiontukipäätös viedä komissaarien kabinettikäsittelyyn. Viime kädessä päätös tehdään komissaaritasolla, jossa asiasta päätetään yksinkertaisella enemmistöllä.²⁸

Tiettyjen valtiontukien soveltuvuutta sisämarkkinoille voidaan arvioida yksinkertaistetussa ennakoilmoitusmenettelyssä. Yksinkertainen menettely koskee voimassa oleviin tukiin tehtäviä vähäisiä muutoksia.²⁹

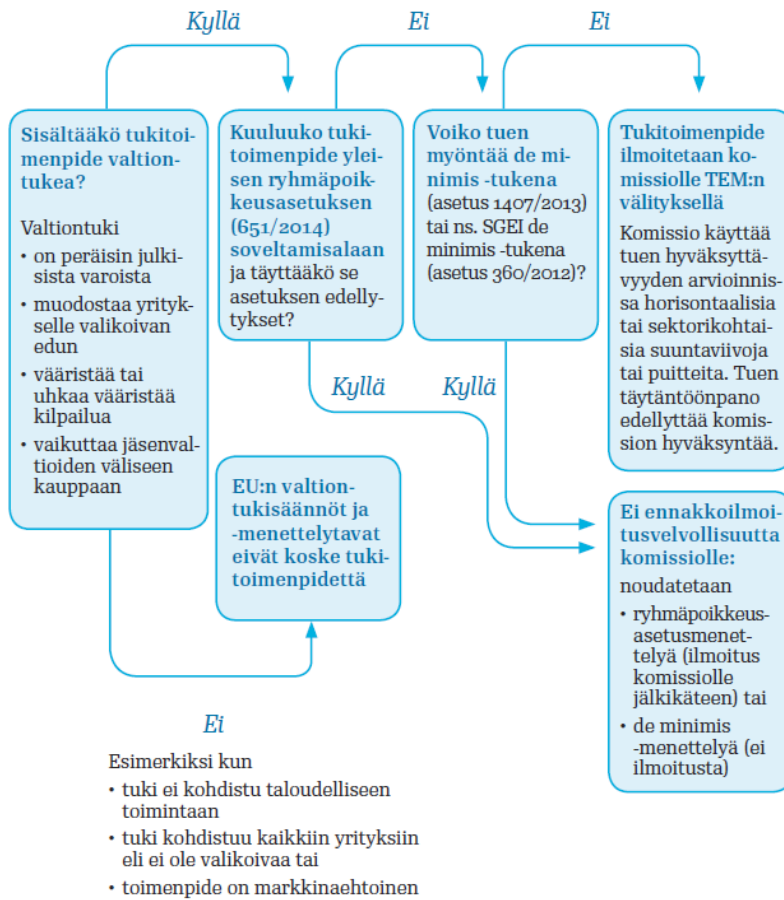
²⁶ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.471–473

²⁷ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.474–478

²⁸ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.480–482

²⁹ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.486–487

**EU:n valtiontukia koskevat menettelyt pähkinänkuoressa:
onko tukitoimenpide tarpeen ilmoittaa komissiolle?**

30

Yhteenveto

- **EU:n valtiontukisääntely kuuluu komission toimivaltaan.**
- **Peruseriaate: jäsenvaltioiden tulee tehdä suunnitellusta valtiontukitoimenpiteestään ilmoitus komissiolle ja komissiolle on yksinomainen toimivalta päättää, soveltuuko tukitoimenpide sisämarkkinoille.**
- **Tukiohjelmaa ei saa panna täytäntöön ennen komission hyväksyntää.**
- **Ennakoilmoitusvelvollisuuteen on kuitenkin merkittäviä poikkeuksia.**
- **Keskeisimmät poikkeukset ovat komission antama yleinen ryhmäpoikkeusasetus sekä komission asetus vähämerkityksisestä eli de minimis -tuesta.**

³⁰ [Lähde: työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu, EU:n valtiontukisäännöt. 2014](#)

4. Sallitut valtiontuet

4.1 Säädösperusta

SEUT 107 artiklan 2 ja 3 kohdissa säädetään tilanteista, joissa tuki soveltuu yhteismarkkinoille tai joissa tuki voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi. SEUT 107 artiklan 2 kohdan mukaan sisämarkkinoille soveltuu yksittäisille kuluttajille myönnettävä sosiaalinen tuki, joka myönnetään harjoittamatta syrjintää tuotteiden alkuperän perusteella sekä tuki luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi.³¹

SEUT 107 artiklan 3 kohdan mukaan sisämarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma, sekä SEUT:n 349 artiklassa tarkoitetuilla alueilla, niiden rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen tilanne huomioon ottaen. Soveltuvana tukena pidetään myös tukea Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen; tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla; tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä unionissa yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla sekä muuta tukea, josta neuvosto päättää komission ehdotuksesta.

Komissio on antanut runsaasti säädöksiä ja suuntaviivoja, joilla täsmennetään 107 artiklan 3 kohdan hyväksyttävyyden perusteita. Näistä keskeisimpiä ovat yleinen ryhmäpoikkeusasetus sekä vähämerkityksisen eli de minimis -tuen asetus.

4.2 Yleinen ryhmäpoikkeusasetus

Komissio on antanut asetuksen eräiden valtiontukien yleisestä soveltuvuudesta sisämarkkinoille. Tätä kutsutaan yleiseksi ryhmäpoikkeusasetukseksi.³² Yleinen ryhmäpoikkeusasetus tuli voimaan 2014 ja sen tarkoituksena on nopeuttaa talouskasvua ja kilpailukykyä edistävien valtiontukien käsittelyä sekä siirtää komission valtiontukivalvonnan painopistettä eniten kilpailua vääristäviin tukiin. Nykyinen ryhmäpoikkeusasetus on voimassa vuoden 2020 loppuun asti.³³

Yleisessä ryhmäpoikkeusasetuksessa säädetään poikkeuksista ennakoilmoitusvelvollisuuteen. Ennakoilmoitusta toimenpiteestä ei tarvitse tehdä, jos tuki täyttää asetuksessa määritellyt yleiset edellytykset ja kutakin tukea koskevat erityisedellytykset. Yleiset edellytykset koskevat esimerkiksi tuen läpinäkyvyyttä, kannustavuutta ja enimmäismäärää. Yleisessä ryhmäpoikkeusasetuksessa on vapautettu 46 tukimuotoa komissiolle tehtävästä ennakoilmoitusvelvollisuudesta. Komission asetus (EU)

³¹ Artiklan 2 kohdassa säädetään myös, että hyväksyttävänä tukena pidetään tukea sellaisille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi.

³² [Komission asetus \(EU\) N:o 651/2014](#)

³³ *Työ- ja elinkeinoministeriö* 2017, kohta Yleinen ryhmäpoikkeusasetus

2017/1084³⁴ laajensi ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaa edelleen satamille ja alueellisille lentoasemille myönnettäviin investointitukiin. Lisäksi komission muutosasetukseen sisältyy useita muita, osin vähäisiä tai teknisluonteisia muutoksia.

Yleinen ryhmäpoikkeusasetus sääntelee ainoastaan sitä, milloin valtiontukien ennakoilmoitusvelvollisuudesta voidaan poiketa.³⁵

Asetuksen perusteella voidaan myöntää

- alueellisia tukia
- tukia pk-yrityksille
- tukia tutkimus- ja kehitystyöhön sekä innovaatiotoimintaan
- tukia epäedullisessa asemassa olevien tai alentuneesti työkykyisten työntekijöiden työhönottoon ja työllistämiseen
- tukea ympäristönsuojeluun ja energia-alalle
- tukea tiettyjen luonnonmullistusten aiheuttaman vahingon korvaamiseksi
- sosiaalista kuljetustukea syrjäisten seutujen asukkaiden hyväksi
- tukea laajakaistainfrastruktuureille
- tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön sekä audiovisuaalisten teosten edistämiseen
- tukea urheiluinfrastruktuureille ja monikäyttöisille vapaa-ajan infrastruktuureille
- investointitukea paikallisille infrastruktuureille
- tukea alueellisille lentoasemille
- tukea satamille³⁶

Jos ryhmäpoikkeusasetusta (tai muuta poikkeusta) ei voida soveltaa, toimenpiteestä tulee tehdä ennakoilmoitus komissiolle. Ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin kuuluvasta tukiohjelmasta tai tapauskohtaisesta tuesta on kuitenkin toimitettava komissiolle yhteenveto 20 työpäivän kuluessa tukitoimenpiteen voimaantulosta. Suomessa ilmoitukset toimitetaan työ- ja elinkeinoministeriön välityksellä.³⁷

Jälkikäteisvalvonta on osa komission normaalia valtiontukivalvontaa, jota koskevat samat menettelysäännöt kuin muitakin valtiontukimenettelyitä. Jos jälkikäteisvalvonnessa havaitaan sääntöjen noudattamiseen liittyviä ongelmia, menettely voi johtaa tukien takaisinperintään yritykseltä. Sääntöjenvastaisia tukia koskevat tutkinnat voivat saada alkunsa muun muassa kantelun tai jäsenvaltion valtiontuki-ilmoituksen perusteella.³⁸

Muun muassa valtionavustukset valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen on myönnetty ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaan kuuluvana tukena.

³⁴ [KOMISSION ASETUS \(EU\) 2017/1084, asetuksen \(EU\) N:o 651/2014 muuttamisesta satama- ja lentoasemainfrastruktuurille myönnettävän tuen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen ja urheiluinfrastruktuurille ja monikäyttöiselle vapaa-ajan infrastruktuurille myönnettävään tukeen sovellettavien ilmoituskynnysarvojen sekä syrjäisimmillä alueilla sovellettavien alueellisten toimintatukiohjelmien osalta ja asetuksen \(EU\) N:o 702/2014 muuttamisesta tukikelpoisten kustannusten laskennan osalta](#)

³⁵ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.251–254

³⁶ *Työ- ja elinkeinoministeriö* 2017, kohta Yleinen ryhmäpoikkeusasetus

³⁷ *Alkio – Hyvärinen* 2016 s.251. *Työ- ja elinkeinoministeriö* 2017, kohta Yleinen ryhmäpoikkeusasetus

³⁸ *Alkio – Hyvärinen* 2016 s.504

4.3 De minimis -tuki

Yleisen de minimis -asetuksen³⁹ 3 artiklan 2 kohdan mukaan de minimis -tuella tarkoitetaan vähämerkityksistä julkista tukea, jonka määrä on enintään 200 000 euroa yhtä yritystä kohden kolmen verovuoden aikana. Komissio katsoo, että tämän enimmäismäärän alle jäävä tuki on niin vähäistä, ettei se vääristä kilpailua tai vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.⁴⁰ De minimis -tukea ei siis katsota valtiontueksi eikä siitä tarvitse tehdä ennakkoilmoitusta komissiolle. De minimis -tuista ei tarvitse myöskään jälkikäteen raportoida komissiolle tai kansallisille viranomaisille.⁴¹

Yleisen de minimis -asetuksen nojalla voidaan lähtökohtaisesti myöntää tukea yrityksille kaikilla toimialoilla. Poikkeuksen muodostavat sektorit, joilla 200 000 euroa pienemmät tukimäärät voivat vääristää kilpailua. Tämän vuoksi kyseisillä sektoreilla sovelletaan erillistä vähämerkityksistä tukea koskevaa sääntelyä. Lisäksi tiettyihin toimintoihin ei voi myöntää lainkaan de minimis -tukea.⁴²

De minimis -asetuksen 1 artiklan mukaan de minimis -tukea ei voida myöntää maatalouden alkutuotannon alalla eikä kalastus- ja vesiviljelyalalla. Asetuksen 3 artiklan 2 ja 3 kohtien mukaan maanteiden tavaraliikenteen alalle voidaan myöntää yleisen de minimis -asetuksen mukaista tukea, mutta sovellettava enimmäisraja on 100 000 euroa kolmen verovuoden jaksolla. Jos kuljetuspalvelu on vain yksi osa yrityksen toimintaa, voidaan soveltaa 200 000 euron enimmäisrajaa. Tukea ei saa myöntää maanteiden tavarakuljetuksiin tarkoitettujen ajoneuvojen hankintaa varten.

Tuen enimmäismäärässä huomioidaan kaikkien viranomaisten de minimis -tukena myöntämä rahoitus. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan tukiviranomaisen on myös ilmoitettava kirjallisesti yritykselle, että sen myöntämä tuki on de minimis -tukea, ja viitattava komission de minimis -asetukseen.⁴³

De minimis -tuen myöntämisestä käytännössä ja tuen valvonnasta on omat säännöksensä. De minimis -tukea myönnettäessä viranomaisen tärkein hallinnollinen toimenpide on varmistaa, ettei tukea myönnetä yli maksimimäärää. Asetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaan tukipäätöksen jälkeen tuen myöntäneen viranomaisen on koottava yhteen, tallennettava ja säilytettävä kaikki de minimis -asetuksen soveltamista koskevat tiedot ja asiakirjat kymmenen verovuoden ajan tuen myöntämispäivästä.⁴⁴ Asetuksen 6 artiklan 5 kohdan mukaan asianomaisen jäsenvaltion on myös kirjallisesta pyynnöstä toimitettava komissiolle 20 työpäivän kuluessa tai pyynnössä mahdollisesti vahvistetun pidemmän ajan kuluessa kaikki tiedot, joita komissio pitää tarpeellisina sen arvioimiseksi, onko yleisen de minimis -asetuksen edellytyksiä noudatettu, ja erityisesti yksittäisen yrityksen saaman, yleisessä de minimis -asetuksessa ja muissa vähämerkityksisestä tuesta annetuissa asetuksissa tarkoitettua vähämerkityksisen tuen kokonaismäärää.

Aikaisempina vuosina de minimis -tukea on myönnetty esimerkiksi Enontekiön ja Seinäjoen lentoasemille.

³⁹ [Komission asetus \(EU\) n:o 1407/2013, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen](#)

⁴⁰ Yleinen de minimis -asetus s.1 kohta 3

⁴¹ Alkio – Hyvärinen 2016 s. 235

⁴² Alkio – Hyvärinen 2016 s. 238

⁴³ Alkio-Hyvärinen 2016 s.243

⁴⁴ Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, kohta Vähämerkityksinen tuki eli de minimis -tuki. Alkio-Hyvärinen 2016 s.243

4.4 Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut – SGEI

4.4.1 Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut ja valtiontuet

SGEI -lyhenne tulee englanninkielisistä sanoista Services of General Economic Interest. SGEI- palveluilla tarkoitetaan julkisen vallan määrittelemiä, yksityisten yritysten tuottamia, kansalaisille erityisen merkityksellisiä taloudellisia palveluja, joita ei toteutettaisi riittävällä tavalla tai ainakaan ilman julkisen vallan asettamaa velvoitetta.⁴⁵

Jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta määriteltäessä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita. Mitä tahansa palvelua ei voida kuitenkaan turvata SGEI-sääntelyllä, vaan kyse on oltava kansalaisille tärkeästä tai yhteiskunnan toimivuuden kannalta merkittävästä palvelusta. Jäsenvaltio ei saa myöskään kiertää kilpailusääntöjä määrittelemällä palvelun yleishyödylliseksi.⁴⁶

Palvelun turvaaminen tapahtuu käytännössä antamalla yritykselle toimeksianto yksilöidyn palvelun tuottamiseksi. Tämä edellyttää usein palvelutuotannon rahoittamista julkisista varoista kompensaaiona yritykselle annettavasta julkisen palvelun velvoitteesta. Koska valtio ja muut julkisoikeudelliset toimijat rahoittavat palvelut, koskee valtiontukisääntelyn näkökulmasta tärkein kysymys palveluista maksettua hintaa.⁴⁷

SEUT:n mukaan yleisten taloudellisten palvelujen julkinen tuki on oikeutettua silloin, kun näiden palvelujen tarjoaminen on liiketaloudellisesti kannattamatonta. Maksettava korvaus ei saa kuitenkaan ylittää sitä, mikä on tarpeen julkisen palvelun velvoitteiden aiheuttamien kustannusten kattamiseksi. Korvausta laskettaessa huomioon otetaan toiminnan tulot ja pääoman kohtuullinen tuotto.⁴⁸

Tuomioistuin on todennut oikeuskäytännössään⁴⁹, että yritykselle maksettu korvaus yleishyödyllisten palvelujen tuottamisesta ei ole SEUT artiklan 107 tarkoittamaa valtiontukea siltä osin, kun maksettu korvaus ei ylitä palvelun tuottamisen aiheuttamia lisäkustannuksia. Silloin julkinen rahoitus ei anna yritykselle tueksi luettavaa taloudellista etua. Tuomioistuimen päätöksen mukaan aiheutuneiden lisäkustannusten ylimenevä osa olisi katsottava valtiontueksi. Mikäli maksettu summa ylittää aiheutuneet lisäkustannukset, toimenpide on siltä osin tukea ja sitä arvioidaan SEUT artiklan 107 mukaan.⁵⁰

Komissio on hyväksynyt yleishyödyllisiä palveluja koskevan valtiontukipaketin, jossa on selvitetty valtiontukisääntelyn ja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palveluiden välistä suhdetta. Paketti koostuu useista eri osista, johon kuuluu komission SGEI-tiedonanto, SGEI-puitteet ja -päätös sekä de minimis-asetus.⁵¹

⁴⁵ Parikka – Siikavirta 2010 s. 91.

⁴⁶ Alkio-Hyvärinen 2016 s.161

⁴⁷ Alkio-Hyvärinen 2016 s.155. Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, kohta Palveluvelvoite menettely SGEI.

⁴⁸ Parikka – Siikavirta 2010 s.94

⁴⁹ [Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio C-53/00 Ferring, annettu 22.11.2001](#)

⁵⁰ Parikka – Siikavirta 2010 s.94

⁵¹ Komission SGEI-pakettiin kuuluvat seuraavat asiakirjat:

1. [Komission tiedonanto Euroopan unionin valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen, EUVL \(2012/C 8/02\) \(SEGEI-tiedonanto\)](#)
2. [Komission päätös, annettu 20.12.2011, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä](#)

SGEI-tiedonanto selventää yleishyödyllisten taloudellisten palvelujen kannalta oleellisia valtiontuen peruskäsitteitä.⁵² SGEI-päätös vapauttaa jäsenvaltiot SEUT 108 artiklan mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta tiettyjen edellytysten täytyessä.⁵³ SGEI-puitteissa taas määritellään, milloin valtiontuen muodostavat korvaukset soveltuvat sisämarkkinoille ja de minimis -asetuksessa säädetään, ettei korvaus, joka kolmen verovuoden aikana on yhteensä korkeintaan 500 000 euroa, kuulu valtiontukivalvonnan piiriin.

SGEI -tukena liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla myönnetään niin sanottua luotsauksen hintatukea. Myös suunnitteilla oleva uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki on tarkoitus myöntää SGEI-tukena.

4.4.2 Altmark-ratkaisu

EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä on määritelty ne edellytykset, joiden täytyessä yritykselle maksetussa kompensaatiossa ei ole kyse valtiontuista.⁵⁴ Tapauksessa C-280/00 *Altmark* oli kyse muun muassa SEUT artiklan 107 tulkinnasta. Asia käsitteli luvanvaraista linja-autoliikennettä Saksassa.

Altmark Trans yhtiölle oli myönnetty tarjousten perusteella määräaikainen linjaliikennelupa. Yhtiö tarvitsi palvelun tuottamiseen täydennysrahoitusta tuottaessaan 0,58 Saksan markan suuruisen tappion kilometriä kohden. Toimiluvassa yhtiölle asetettiin velvoitteita liittyen erityisesti sovellettaviin aikatauluihin ja tariffeihin. Tuet riitautti saksalaisessa hallintotuomioistuimessa Altmarkin kilpailija, joka oli myös hakenut Altmarkille myönnettyjä toimilupia. Tapaus kiteytyi kysymykseen, milloin liikenteen alalla on mahdollista suorittaa korvauksia julkisten palvelujen käsitteeseen kuuluvien velvoitteiden täyttämisestä antamalla SEUT artiklan 107 mukaista kiellettyä valtiontukea.⁵⁵

Tuomioistuin totesi Altmark -asiassa, että korvaukset julkisista palveluista eivät ole SEUT 107 artiklassa tarkoitettua valtiontukea neljän edellytyksen täytyessä:

1. Edunsaajayrityksen tehtäväksi on tosiasiaa annettava julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen ja nämä velvoitteet on määriteltävä selvästi
2. Parametrit, joiden perusteella korvaus lasketaan, on etukäteen vahvistettava objektiivisesti ja läpinäkyvästi
3. Korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen, jotta voidaan kattaa kaikki ne kustannukset tai osa niistä kustannuksista, joita julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa, kun otetaan huomioon kyseisestä toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto
4. Silloin, kun julkisen palvelun velvoitteiden täyttämistä vastaavaa yritystä ei valita julkisia hankintoja koskevassa menettelyssä, tarvittavan korvauksen taso on määriteltävä tarkastelemalla sellaisia kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja asetettujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen kannalta riittäväillä kuljetusvälineillä varustetulle

[palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen EUVL \(2012/21/EU\) \(SGEI-päätös\)](#)

3. [Komission tiedonanto Julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevat Euroopan unionin puitteet EUVL \(2012/C 8/03\) \(SGEI-Puitteet\)](#)
4. [Komission asetus \(EU\) N:o 360/2012, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen EUVL \(2012 L 114/8\) \(De minimis -asetus\)](#)

⁵² SGEI-tiedonanto, kohdat 8–40

⁵³ SGEI-päätös, artikla 3

⁵⁴ [Ks. Asia C-280/00, Altmark, ECLI:EU:C:2003:415](#)

⁵⁵ *Siikavirta* 2008 s.467

keskivertoyritykselle aiheutuu kyseisten velvoitteiden täyttämistä, kun otetaan huomioon toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämistä saatava kohtuullinen voitto.

Jos jokin edellä mainituista kriteereistä ei täyty, julkisen palvelun velvoitteesta maksettava korvaus tarjoaa taloudellista etua tuensaajalle, ja se voi olla SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

Tuomioistuin on soveltanut Altmark-kriteerejä myöhemmässä ratkaisukäytännössään ja korostanut palveluiden yksityiskohtaista määrittelyä. Asiassa Enirisorse⁵⁶ tuomioistuin katsoi, että tuki on katsottava 107 artiklan mukaiseksi kielletyksi valtiontueksi, jos se ei liity selkeästi määriteltyyn julkisen palvelun velvoitteeseen tai tuen laskemisessa käytettyjä parametreja ei ole etukäteen määritelty objektiivisesti ja läpinäkyvästi.

Yhteenveto

- SEUT 107 artiklan 2 ja 3 kohdissa säädetään tilanteista, joissa tuki soveltuu yhteismarkkinoille tai joissa tuki voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi.
- Komissio on antanut runsaasti säädöksiä ja suuntaviivoja, joilla täsmennetään 107 artiklan 3 kohdan hyväksyttävyyden perusteita. Näitä ovat muun muassa yleinen ryhmäpoikkeusasetus, vähämerkityksisen eli de minimis -tuen asetus sekä niin sanottu SGEI-paketti.
- Ryhmäpoikkeusasetuksessa on vapautettu 46 tukimuotoa komissiolle tehtävästä ennakoilmoitusvelvollisuudesta.
- De minimis -asetuksessa säädetään, että tietyn enimmäismäärän alle jäävä tuki on niin vähäistä, ettei se vääristä kilpailua tai vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tällaista tukea ei katsota valtiontueksi eikä siitä tarvitse tehdä ennakoilmoitusta komissiolle eikä siitä tarvitse raportoida komissiolle jälkikäteen.
- Myös niin sanottu SGEI-tuki on vapautettu ennakoilmoitusvelvollisuudesta tiettyjen edellytysten täytyessä.

⁵⁶ [Asiat C-34/01, Enirisorse, ECLI:EU:C:2002:643](#)

5. Valtiontukien raportointi, seuranta ja julkisuus

Suomessa valtiontukimenettelyistä on säädetty laissa eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta 300/2001 sekä sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Työ- ja elinkeinoministeriön työelämä- ja markkinaosasto toimii Suomessa koordinoivassa ja neuvoa-antavassa roolissa teollisuuden ja palvelualojen tukia koskevissa menettelyissä. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa maatalous- ja kalastusalan tukien valtiontukikoordinaatiosta. Ulkoasiainministeriö puolestaan koordinoi valtiontukitutkintoja tilanteessa, jossa komissio on avannut yksittäisestä tuesta tai tukijärjestelmästä SEUT 108 (2) mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn. Viranomaisella sekä tukea saaneilla yrityksillä on yleinen tiedonantovelvollisuus työ- ja elinkeinoministeriölle tilanteissa, joissa komissio pyytää tietoja sillä tutkittavana olevista valtiontukijärjestelmistä.⁵⁷

Kuten jo aiemmin on todettu, valtiontukien valvontavalta on keskitetty Euroopan komissiolle. Valvontajärjestelmä rakentuu kolmen pääkohdan ympärille. Ensimmäisenä kulmakivenä komissio seuraa jatkuvasti jäsenvaltioiden kanssa niiden voimassa olevia tukijärjestelmiä. Voimassa olevien tukien valvonta rajoittuu valvontaan, jossa komissio seuraa jäsenvaltioiden myöntämiä olemassa olevia tukia jälkikäteen. Tarvittaessa komissio voi ehdottaa jäsenvaltiolle erilaisia toimenpiteitä ja vaatia jäsenvaltiota poistamaan tai muuttamaan sisämarkkinoille soveltumattomana pidetyn tukijärjestelyn.⁵⁸

Toisena osana EU:n valtiontukien valvontaa on uusia tukia koskeva ilmoitusmenettely ja niin sanottu *stand still* -velvoite. Tämä tarkoittaa sitä, että jäsenvaltion on ennen tukitoimenpiteen toteutumista ilmoitettava siitä komissiolle. Jäsenvaltion on myös pidättäydyttävä ilmoittamansa tuen täytäntöönpanosta sen aikaa, kun komissio tutkii sen sisämarkkinoille soveltuvuuden. Kolmannen kulmakiven muodostavat asianomaisten osapuolten valtiontukikantelut toimenpiteistä, jotka on laitettu täytäntöön sääntöjenvastaisesti ilman komission hyväksyntää.⁵⁹

Valtiontukimenettelyjä säätelee SEUT 108 artikla sekä neuvoston asetus (EU) 2015/1589⁶⁰ (valtiontukien menettelyasetus), jossa säädetään yksityiskohtaisesti valtiontukien ilmoitus- ja tutkintamenettelyistä.⁶¹ Menettelyasetuksen puitteissa komissiolle on myös yleinen mahdollisuus suorittaa toimialoja tai tukivälineitä koskevia tutkimuksia.⁶² Käytännössä sektoritutkimuksia toteutetaan lähettämällä tietopyyntöjä jäsenvaltioille tai relevanteille markkinatoimijoille. Tutkimuksia voidaan käyttää esimerkiksi tietojen hankkimiskeinona sääntöjenvastaista valtiontukea koskevissa tutkimuksissa tai esivaiheena ennen muodollisen tutkintamenettelyn avaamista. Tutkinnan päätyttyä komissio voi julkaista raportin tutkimuksen tuloksista.⁶³

Menettelyasetusta täydentää valtiontukien täytäntöönpanoasetus 794/2004, jossa on annettu tarkempia sääntöjä esimerkiksi valtiontukien ilmoitus- ja kantelumenettelyistä. Täytäntöönpano asetuksen lisäksi komissio on antanut myös suuntaviivoja ja ohjeita valtiontukimenettelyistä.⁶⁴

⁵⁷ Alkio-Hyvärinen 2016 s. 462–464

⁵⁸ Alkio-Hyvärinen 2016 s. 460

⁵⁹ Alkio-Hyvärinen 2016 s. 460–461

⁶⁰ [NEUVOSTON ASETUS \(EU\) 2015/1589, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2015, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä](#)

⁶¹ Alkio-Hyvärinen 2016 s. 461–462

⁶² Alkio-Hyvärinen 2016 s. 469

⁶³ Alkio-Hyvärinen 2016 s. 469

⁶⁴ Alkio-Hyvärinen 2016 s. 461–462

Komission asetuksen (EY) n:o 794/2004 kohdissa 5–8 todetaan, että menettelyasetuksen 21 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle vuosittaiset kertomukset kaikista voimassa olevista tukiohjelmista tai hyväksytyin tukiohjelman ulkopuolella myönnettävästä yksittäisestä tuesta, jonka osalta ei ehdollisessa päätöksessä ole asetettu erityistä velvollisuutta toimittaa kertomus. Vuosittaisten kertomusten tietojen tarkoituksena on auttaa komissiota valvomaan tukien kokonaismääriä ja muodostamaan yleiskuva eri tukilajien vaikutuksista kilpailuun. Tämän vuoksi komissio voi pyytää jäsenvaltioita myös toimittamaan tapauskohtaisesti lisätietoja valituista aiheista. Vuosittaiset kertomukset eivät kata tietoja, jotka voivat olla tarpeen sen varmentamiseksi, että tietyt tukitoimenpiteet ovat yhteisön lainsäädännön mukaiset. Tämän vuoksi komissiolla on oikeus pyytää jäsenvaltioilta sitoumuksia tai liittää päätöksiin ehtoja lisätietojen toimittamiseksi.

Komissio myös pitää rekisteriä valtiontuista.⁶⁵ Rekisteri sisältää yhteensä 10 tukikategoriaa, joiden luokittelu noudattaa menettelyasetuksen mukaisia valtiontukimenettelyjä. Rekisteristä löytyvät muun muassa ilmoitetut tuet, sääntöjenvastaiset tuet, voimassa olevat tuet, ryhmäpoikkeusasetuksen alaiset tuet sekä komission antamat päätökset jälkikäteisvalvonnassa.⁶⁶ Uusi vireille tullut tapaus saa komissiossa juoksevan SA-alkuisen viitenumeron, ja asia rekisteröidään johonkin kategoriaan. Viitenumero ilmoitetaan tuen ilmoittaneelle jäsenvaltiolle tai sääntöjenvastaisten tukien kohdalla kantelijalle. Käsittelyn edetessä asian käsittelyluokka saattaa muuttua.⁶⁷

Entistä laajemman ryhmäpoikkeusasetuksen mahdollistamaa lisääntynyttä joustavuutta on tasapainotettu niin ryhmäpoikkeusasetuksessa kuin ilmoitettavia valtiontukia koskevissa säännöissä kahdella tavalla: tukitietojen julkaisua sekä tukien jälkikäteisarviointia koskevilla vaatimuksilla. Näiden toimenpiteiden tavoitteena on osaltaan varmistaa, että valtiontukisääntöjä noudatetaan, vaikka yhä vähemmän tukia kuuluu ennakoilmoitusvelvollisuuden piiriin. Tukitietojen julkaiseminen ja evaluointi ovat valtiontukisäännöissä tuen hyväksyttävyyden kriteerejä. Jos niitä ei noudateta, tuki ei sovellu sisämarkkinoille.⁶⁸

Valtiontukisäännöissä edellytetään, että jäsenvaltioiden tulee kuuden kuukauden kuluessa tuen myöntämisestä julkaista tiedot kaikista yli 0,5 miljoonan euron tuensaajista internetissä 1.7.2016 alkaen. Julkaistaviin tietoihin lukeutuvat tiedot tuensaajasta (mm. nimi, toimiala, toiminta-alue) sekä myönnetystä valtiontuesta (mm. tuen määrä, lainsäädäntöperusta, pääasiallinen tavoite).⁶⁹

Julkaisuvelvoitteesta on säädetty ryhmäpoikkeusasetuksen 9 artiklassa ja ennakkoon ilmoitettavia tukia koskevissa suuntaviivoissa ja puitteissa. Velvoitteen tavoitteena on lisätä tietoisuutta jäsenvaltioiden myöntämistä valtiontuista, niiden vaikuttavuudesta ja edistää sääntöjen parempaa noudattamista koko EU:n tasolla. Esimerkiksi tuensaajan kilpailijat, sidosryhmät ja tavalliset kansalaiset saavat selvitettyä tiedot viranomaisten myöntämistä valtiontuista. Velvoitteen sääntöjen noudattamista tukeva vaikutus perustuu siis arvioon siitä, että julkisuus luo jäsenvaltioille pelotteen laittaa tukiohjelmat täytäntöön sääntöjen mukaisesti. Toisaalta oletetaan, että yritykset ja sidosryhmät seuraavat julkaistuja tukitietoja ja tarvittaessa tekevät epäilystä sääntöjenvastaisesta tuesta kantelun komissiolle.⁷⁰

Suurimmassa osassa jäsenvaltioita avoimuusvelvoite on pantu käytännössä täytäntöön Euroopan komission valmisteleman tietojärjestelmän avulla. Tukia koskevat tiedot julkaistaan komission ylläpitämällä jäsenvaltiokohtaisilla verkkosivuilla, jotka linkitetään jäsenvaltioiden kansallisille avoimuussivustoille. Suomessa tukitietojen julkaisua koskeva velvoite on laitettu

⁶⁵ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/register.

⁶⁶ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 470

⁶⁷ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 470

⁶⁸ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 261.

⁶⁹ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 261.

⁷⁰ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 261–262.

täytäntöön muuttamalla verolakeja sekä lakia eräiden valtiontukia koskevien säännösten soveltamisesta.⁷¹

Ryhmäpoikkeusasetuksessa on myös säädetty valtiontukien evaluoinnista eli jälkikäteisarviointista. Jälkikäteisarviointia koskeva vaatimus koskee volyymiltään suuria tukiohjelmia sekä tukia, jotka sisältävät uusia piirteitä ja saattavat olla kilpailua vääristäviä. Ryhmäpoikkeusasetuksen mukainen evaluointivelvoite koskee tukiohjelmia, joiden vuotuinen budjetti on vähintään 150 miljoonaa euroa. Jos budjetti ylittää tämän raja-arvon, tulee tuen arviointisuunnitelmasta tehdä komissiolle valtiontuki-ilmoitus 20 työpäivän kuluessa tukiohjelman voimaantulosta. Vastaavasti valtiontukien ilmoitusprosessissa komissio voi tapauskohtaisesti edellyttää jäsenvaltiolta evaluoinnin toteuttamista ja arviointisuunnitelman laatimista edellytyksenä tuen hyväksymiselle.

Jälkikäteisvalvonta on osa komission normaalia valtiontukivalvontaa, jota koskevat samat menettelysäännöt kuin muitakin valtiontukimenettelyitä. Jos jälkikäteisvalvonnassa havaitaan sääntöjen noudattamiseen liittyviä ongelmia, menettely voi johtaa tukien takaisinperintään yritykseltä. Sääntöjenvastaisia tukia koskevat tutkinnat voivat saada alkunsa muun muassa kantelun tai jäsenvaltion valtiontuki-ilmoituksen perusteella.⁷²

Yritystukiohjelmista jälkikäteisarviointia koskeva vaatimus koskee tällä hetkellä vain Innovaatiokeskus Tekesin T&K-tukiohjelmaa.⁷³

Yhteenveto

- **Neuvoston asetuksessa 2015/158 säädetään, että jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle vuosittaiset kertomukset kaikista voimassa olevista tukiohjelmista tai hyväksytyin tukiohjelman ulkopuolella myönnettävästä yksittäisestä tuesta.**
- **Vuosittaisten kertomusten tietojen tarkoituksena on auttaa komissiota valvomaan tukien kokonaismääriä ja muodostamaan yleiskuva eri tukilajien vaikutuksista kilpailuun.**
- **Komissio myös pitää valtiontuista rekisteriä.**
- **Jäsenvaltioiden tulee kuuden kuukauden kuluessa tuen myöntämisestä julkaista tiedot kaikista yli 0,5 MEUR yksittäisistä tuista internetissä.**
- **Yksittäisiä tukia koskevat tiedot julkaistaan komission ylläpitämällä keskitetyillä, jäsenvaltiokohtaisilla verkkosivuilla.**

⁷¹ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 262.

⁷² *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.504

⁷³ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s. 262–263

6. Kansalliset valtiontukiviranomaiset

6.1 Työ- ja elinkeinoministeriö

Käytännössä työ- ja elinkeinoministeriö toimii yhteystahona komission ja tukia myöntävien viranomaisten välillä kaikissa valtiontukimenettelyissä, maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tukia lukuun ottamatta. Jokainen tuen myöntävä viranomaisen vastaa itse toimenpiteen valtiontukisääntöjen mukaisuuden arvioinnista, mutta työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi prosessia ja antaa neuvontaa valtiontuki-ilmoitusten ja muiden komissiolle toimitettavien asiakirjojen laadinnassa.⁷⁴

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on:

- konsultoida tukiviranomaisia ja ilmoittaa valtiontuet Euroopan komissiolle
- koordinoida kanteluasioita tukiviranomaisen ja komission välillä
- vastata EU:n valtiontukisääntöjen edellyttämän kansallisen sääntelyn valmistelusta
- osallistua sääntelyn kehittämiseen EU-toimielimissä ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön
- raportoida komissiolle vuosittain kansalliset tukimenot yhteistyössä tukiviranomaisten kanssa.⁷⁵

Valtiontuki-ilmoitukset toimitetaan komissiolle työ- ja elinkeinoministeriön välityksellä. Ministeriö antaa myös neuvontaa valtiontuki-ilmoitusten laadinnassa, mutta vastuu tietojen sisällöstä ja oikeellisuudesta on tuen myöntävällä viranomaisella. Ilmoitusmenettelyn aikana ministeriö vastaanottaa ilmoituksiin liittyvät komission lisätietopyynnöt ja toimittaa ne myöntävälle viranomaiselle vastaamista varten. Myös valtiontukien täytäntöönpanoasetuksen mukaiset voimassaolevia tukia koskevat vuosikertomukset toimitetaan vuosittain komissiolle ministeriön välityksellä. Ministeriö koordinoi myös muihin komission yleisiin tietopyyntöihin vastaamista.⁷⁶ Lisäksi viranomaisilla, sekä tukea saaneilla yrityksillä on yleinen tiedonantovelvollisuus työ- ja elinkeinoministeriölle tilanteissa, joissa komissio pyytää tietoja sillä tutkittavana olevista valtiontukijärjestelyistä.⁷⁷

6.2 Yritystukineuvottelukunta

Taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (429/2016)⁷⁸ mukaan tukiviranomaisen on pääsääntöisesti pyydettävä yritystukineuvottelukunnan lausunto. Lausunto on pyydettävä siitä, täyttääkö suunniteltu tukiohjelma tai tuki EU:n lainsäädännön valtiontuen edellytykset ja mitä valtiontukisääntöjen mukaista menettelytapaa tukiviranomaisen on noudatettava. Lausuntoa voidaan pyytää myös siitä, täyttääkö tuki laissa määritellyt ns. hyvän tuen edellytykset.⁷⁹ Jos lausuntoa ei

⁷⁴ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.463

⁷⁵ *Työ- ja elinkeinoministeriö* 2017, kohta EU:n valtiontukisäännöt

⁷⁶ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.463–464

⁷⁷ *Alkio-Hyvärinen* 2016 s.464

⁷⁸ [Taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annettu laki Finlexissä](#)

⁷⁹ *Työ- ja elinkeinoministeriö* 2017, kohta Menettelytavat ja koordinaatio. Hyvä tuen edellytyksillä tarkoitetaan laissa taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä (429/2016) 3–5 §:ssä säädettyjä edellytyksiä tuen myöntämiseksi. Kyseisten pykälien mukaan tuella on oltava selkeästi määritelty taloudellinen tai yhteiskunnallinen tavoite. Jos tuella on taloudellinen tavoite, tuen

pyydetä, niin esitys hyvän tuen edellytysten täyttymisestä tulee antaa neuvottelukunnalle tiedoksi.

Yritystukineuvottelukunta toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä ja sen tehtävänä on:

- antaa lausuntoja yritystukien Euroopan unionin lainsäädännön valtiontuen edellytysten täyttymisestä ja menettelytavoista;
- antaa lausuntoja yritystukien kansallisista hyvän tuen edellytyksistä⁸⁰;
- kehittää kansallista yritystukijärjestelmää kokonaisuutena ja edistää hallinnonalojen yhteistyötä;
- tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esityksiä ja aloitteita lainsäädännön ja hallintokäytännön kehittämiseksi;
- seurata toimialaansa koskevaa kansallista ja kansainvälistä sääntelyä, käytäntöä ja kehitystä.⁸¹

6.3 Liikenne- ja viestintäministeriön rooli hallinnonalansa valtiontuissa

Lähtökohtaisesti jokainen tuen myöntävä viranomainen vastaa itse yksittäisen tuen myöntämisen valtiontukisääntöjen mukaisuuden arvioinnista. Myös liikenne- ja viestintäministeriö vastaa ensisijaisesti niistä tuista, joiden vastuuviranomainen se on. Liikenne- ja viestintäministeriö ei pääsääntöisesti valvo hallinnonalansa virastojen myöntämien yksittäisten tukien lainmukaisuutta eikä tee vuosittaista seurantaa hallinnonalalla myönnettyistä tuista.

Liikenne- ja viestintäministeriön rooli hallinnonalan valtiontuissa ja valtionavustuksissa painottuu eri tukijärjestelmien ja tukitoimenpiteiden suunnittelu- ja käyttöönottovaiheeseen. Ministeriö on vastuussa oman hallinnonalansa uusien tukiohjelmien valtiontukilainsäädännöllisestä arvioinnista ja niiden ilmoittamisesta komissiolle. Ministeriö myös seuraa valtion talousarviossa myönnettyjen määrärahojen riittävyttä. Tarvittaessa ministeriö ehdottaa muutoksia tukimäärärahoihin valtionvarainministeriölle oman hallinnonalansa talousarvioehdotuksessa.

on lisäksi kohdistuttava sellaisiin tarkoituksiin, joilla korjataan markkinoiden toimintapuutetta. Tuen tulee olla tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas keino näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Tuen kilpailua vääristävien vaikutusten on oltava mahdollisimman vähäiset myös silloin kun tukea käytetään ohjauskeinona muiden kuin taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tuen on oltava määräaikainen, jollei erityisistä syistä muuta johdu ja tuella on oltava kannustava vaikutus.

Tukiviranomaisen on yksittäisen tukipäätöksen yhteydessä selvitettävä tuettavaan hankkeeseen myönnettävän julkisen rahoituksen määrä sekä hankkeen kokonaisrahoitus, kannattavuus ja kilpailuvaikutukset. Tukea voidaan myöntää vain toimintaan, jolla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan lukuun ottamatta tukea, jossa tukiviranomaisella ei ole harkintavaltaa. Tukiviranomaisen on määrääjään viimeistään ennen tukiohjelman tai tukiohjelman ulkopuolisen yksittäisen tuen jatkamista tai muuttamista arvioitava tuen vaikuttavuutta, tehokkuutta ja toimivuutta sen tarpeellisuuden ja kehittämistarpeiden selvittämiseksi.

⁸⁰ Hyvän tuen edellytyksistä säädetään taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (2016/429) 3–5 §:ssä.

⁸¹ *Työ- ja elinkeinoministeriö 2017*, kohta Yritystukineuvottelukunta

Yhteenveto

- Kansallisia valtiontukiviranomaisia ovat, työ- ja elinkeinoministeriö, yritystukineuvottelulautakunta sekä tukia jakavat ministeriöt ja valtionvirastot.
- Työ- ja elinkeinoministeriö toimii yhteystahona komission ja tukia myöntävien viranomaisten välillä.
- Tukiviranomaisen on pyydettävä yritystukineuvottelukunnan lausunto siitä, täyttääkö suunniteltu tukiohjelma tai tuki EU:n lainsäädännön valtiontuen edellytykset ja mitä valtiontukisääntöjen mukaista menettelytapaa tukiviranomaisen on noudatettava.
- Jokainen tuen myöntävä viranomainen vastaa itse yksittäisen tuen myöntämisen valtiontukimukaisuuden arvioinnista.
- Liikenne- ja viestintäministeriön rooli oman hallinnonalansa valtiontuissa ja -avustuksissa painottuu tukijärjestelmien suunnittelu- ja käyttöönottovaiheeseen.

7. Valtionavustukset liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla

Seuraavissa kappaleissa tarkastellaan tarkemmin erilaisia valtionavustuksia liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla. Avustukset esitetään valtion talousarvion mukaisessa järjestyksessä. Mukana ovat kaikki valtionavustukset, joista on määrätty vuoden 2017 talousarviossa tai lisätalousarviossa. Ohessa on taulukko kaikista valtion vuoden 2017 talousarviossa olevista avustuksista. Taulukossa on lueteltu avustuslaji, valtion talousarvion momentti, jossa avustuksesta määrätään, avustuksen määrä sekä avustuksesta vastaava viranomaislainen.

Avustuslaji	Talousarvio momentti	Määrä milj. €	Vastuuviranomainen
Valtionavustus Länsimetron rakentamiseen	31.10.35	83 milj. €	Liikennevirasto
Valtionavustus raideliikkehankkeiden rakentamiseen	31.10.36	0 €	Liikennevirasto
Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	31.10.41	1,0 milj. €	Liikenne- ja viestintäministeriö
Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen	31.10.50	13 milj. €	ELY-keskukset
Valtionavustus tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen	31.20.41	9,1 milj. €	Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi
Valtionavustus rautatiealan ammattikoulutukseen	31.30.42	0,841 milj. €	Liikenne- ja viestintäministeriö
Valtionavustus meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen	31.30.43	101,42 milj. €	Liikennevirasto
Luotsauksen hintatuki	31.30.51	4,2 milj. €	Liikenne- ja viestintäministeriö
Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	31.30.63	84,524 milj. €	Liikennevirasto, ELY-keskukset

Avustuslaji	Talousarvio momentti	Määrä milj. €	Vastuuviranomainen
Valtionavustus liikkumisen ohjaukseen	31.30.63	0,9 milj ⁸² . €	Liikennevirasto
Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen	31.30.64	12,99 milj. €	Varsinais-Suomen ELY-keskus
Median innovaatiotuki	31.40.44	0 €	Tekes
Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki	31.40.50	1,0 milj. €	Liikenne- ja viestintäministeriö
Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen	31.40.50	0 €	Viestintävirasto
Valtion televisio- ja radiorahasto	31.40.60	507, 948 milj. €	Viestintävirasto

7.1 Infrastruktuuriavustukset

- **Valtion talousarvion momentit 31.10.35 & 31.10.36**
- **Tuen myöntäjä: Liikennevirasto**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.10.35 on myönnetty 83 000 000 euroa. Momentille 31.10.36 ei ole myönnetty määrärahaa.**

7.2 Yleistä infrastruktuuriavustuksista

Infrastruktuurin rahoittaminen ja rakentaminen on toimintaa, joka katsottiin aiemmin EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä yleisluontoiseksi toimenpiteeksi, joka ei ole taloudellista toimintaa eikä täten kuulunut valtioneuvoston päätöksen piiriin. EU:n tuomioistuin muutti kuitenkin linjaustaan *Aéroports de Paris* -tapauksen⁸³ myötä. Tällöin tuomioistuin linjasi (ja on myöhemmin vahvistanut⁸⁴), että kysymys siitä, onko infrastruktuurin rakentaminen taloudellista toimintaa vai ei, ratkaistaan sen perusteella, onko rakennettavan infrastruktuurin myöhempi käyttö taloudellista toimintaa vai ei. Valtioneuvoston päätösten ulkopuolelle siis jää sellaisen infrastruktuurin julkinen rahoitus, jota ei ole tarkoitus käyttää kaupallisesti. Jos infrastruktuuria käytetään sekä taloudelliseen että muuhun toimintaan, kuuluu julkinen rahoitus valtioneuvoston päätösten soveltamisalaan vain taloudellisen toiminnan kustannusten osalta.

⁸² Summa 0.9 milj. € sisältyy joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen -määrärahaan. Ilman kyseistä summaa joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen -määräraha on 83,624 milj. €

⁸³ Asia T-128/98 *Aéroports de Paris* v. komissio. ECLI: EU:T:2009:290

⁸⁴ Katso Asia T-443/08 *Freistaat Sachsen, Flughafen Leipzig/Halle* m. v. *Komissio*, ECLI:EU:T:2011:117

Komissio on selventänyt käsitetiedonannossaan⁸⁵ sitä, milloin infrastruktuurin julkinen rahoitus suosii yritystä, antaa tälle edun ja vaikuttaa kilpailuun ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan eli on kiellettyä valtiontukea.⁸⁶ Komissio toteaa käsitetiedonannossa, että sellaisten infrastruktuurien julkinen rahoitus, joita ei ole tarkoitus hyödyntää kaupallisesti, ei kuulu valtiontukisääntöjen soveltamisalaan. Tämä koskee esimerkiksi infrastruktuuria, jota käytetään sellaisiin toimintoihin, joista valtio yleensä huolehtii osana julkisen vallan käyttöä (esimerkiksi sotilaskohteet, lentoasemien lennonjohto, majakat ja muut yleiseen navigointiin liittyvät laitteet, myös sisävesillä, yleisen edun mukainen tulvien torjunta ja vedenkorkeuden sääntely, poliisi ja tullilaitos), tai jota ei käytetä tavaroiden tai palvelujen tarjoamiseen markkinoilla (esimerkiksi maksutta yleisessä käytössä olevat tiet). Tällaiset toiminnot eivät ole luonteeltaan taloudellisia ja ne jäävät sen vuoksi valtiontukisääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle, kuten myös kyseisiin toimintoihin liittyvän infrastruktuurin julkinen rahoitus.⁸⁷

Komissio katsoo käsitetiedonannossaan, että vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai kilpailun vääristyminen on yleensä poissuljettua infrastruktuurin rakentamisessa silloin, kun infrastruktuurilla ei ole tavallisesti suoraa kilpailijoita, yksityinen rahoitus on alalla ja kyseisessä jäsenvaltiossa vähäistä ja infrastruktuurin tarkoituksena ei ole valikoivasti suosia tiettyä yritystä tai toimialaa vaan se hyödyttää koko yhteiskuntaa.⁸⁸ Komissio on myös tarkentanut valtiontuen käsitettä käsitetiedonannossaan eri infrastruktuurialoilla.⁸⁹ Komissio toteaa esimerkiksi, että maksuttomaan julkiseen käyttöön tarkoitettut tiet ovat yleisiä infrastruktuureja eikä niiden julkinen rahoitus kuulu valtiontukisääntöjen soveltamisalaan. Sen sijaan maksullisten teiden ylläpito on monissa tapauksissa taloudellista toimintaa. Tieinfrastruktuurin rakentaminen, myös maksullisten teiden rakentaminen (toisin kuin maksullisten teiden ylläpito ja edellyttäen, että kyse ei ole erityisinfrastruktuurista), täyttää kuitenkin yleensä edellä esitetyt edellytykset, minkä vuoksi sen rahoitus ei tavallisesti vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai vääristä kilpailua.⁹⁰

Valtion vuoden 2017 talousarviossa on varattu määrärahaa kolmeen eri infrastruktuurihankkeeseen: Länsimetron, Raide-Jokerin ja Tampereen raitiotien rakentamiseen.

7.2.1 Valtionavustus länsimetron rakentamiseen, mom. 31.10.35

Länsimetrohankkeessa metroa jatketaan Helsingin Ruoholahdesta Matinkylään. Länsimetron jatkohankkeessa metron rakentamista jatketaan Espoon Matinkylästä Kivenlahteen asti. Länsimetrohankkeelle myönnettävistä valtionavustuksista määrätään valtion vuoden 2017 talousarvion momentilla 31.10.35.

Myönnettyä määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen länsimetron rakentamiseen. Avustus maksetaan Espoon kaupungille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus maksetaan vuonna 2017 vuosina 2014–2016 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä vuoden 2013 marraskuun MAKU-indeksin kustannustasossa on 240 milj. euroa.

⁸⁵ [Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteestä \(2016/C 262/01\) \(Käsitetiedonanto\)](#)

⁸⁶ Käsitetiedonanto kohta 199.

⁸⁷ Käsitetiedonanto kohdat 199 & 203.

⁸⁸ Käsitetiedonanto kohta 211.

⁸⁹ Käsitetiedonanto kohdat 213–221. Käsitetiedonannossa käsitellään myös sitä, milloin infrastruktuuriavustus voi olla tukea toiminnanharjoittajille tai loppukäyttäjille. Käsitetiedonanto kohdat 222–228.

⁹⁰ Käsitetiedonanto kohta 220.

Vuoden 2017 talousarvion mukaan länsimetron jatkohankkeen arvioidaan etenevän siten, että valtionavustusta maksetaan 83 milj. euroa vuonna 2017, 80 milj. euroa vuonna 2018, 65 milj. euroa vuonna 2019 ja 14 milj. euroa vuonna 2020.

7.2.2 Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen mom. 31.10.36

Valtion vuoden 2017 talousarvion momentille 31.10.36 on myönnetty valtuus tehdä sopimuksia raideliikennehankkeiden valtionavustuksen maksamiseen kahdelle eri projektille: Raide-Jokerille sekä Tampereen raitiotien rakentamiselle.

Raide-Jokeri

Raide-Jokeri on pikaraitiotienä toteutettava seudullinen kehämäinen joukkoliikenneyhteys. Itäkeskuksesta Pitäjänmäen ja Leppävaaran kautta Keilaniemeen kulkeva Raide-Jokeri on yksi seudun tärkeimmistä poikittaisista joukkoliikennehankkeista ja keskeinen toimenpide, jolla parannetaan kestävien kulkutapojen palvelutasoa. Hanke on tarkoitus aloittaa vuonna 2017. Hankkeen on arvioitu valmistuvan vuonna 2021.

Raide-Jokeri tukee raideliikenteeseen perustuvan tiivistyvän yhdyskuntarakenteen strategista kehittämistavoitetta ja valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Raide-Jokerilla on myös keskeinen rooli Helsingin valmisteilla olevan yleiskaavan tavoitteiden saavuttamisessa. Se tukee myös Otaniemen ja Keilaniemen alueiden kehittymistä edelleen seudullisesti merkittävänä elinkeinovetureina.

Avustuskelpoisia menoja ovat raiteiden, pysäkkien ja liityntäpysäköinnin suunnittelu- ja rakentamiskustannukset, jotka sisältyvät hankkeen kustannusarvioon ja joista aiheutuu menoja vuodesta 2016 alkaen. Avustus maksetaan arvonlisäverottomiin menoihin ja ne myönnetään toteutuneiden kustannusten perusteella.

Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Espoon ja Helsingin kaupungit sitoutuvat MAL-sopimuksen 2016–2019 tavoitteisiin ja erityisesti luovat edellytyksiä tonttitarjonnan ja asuntotuotannon merkittävälle lisäämiselle hankkeen vaikutusalueella. Valtionapuviranomaisena toimii Liikennevirasto.

Vuoden 2017 talousarviossa ei ole myönnetty määrärahaa Raide-Jokerin rakentamiseen. Rakentamisen avustamiseen Helsingin Itäkeskuksesta Espoon Keilaniemeen on sitouduttu niin, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 84 000 000 euroa. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia pikaraitiotien rakentamisen kustannuksista.

Tampereen raitiotie

Tampereen raitiotie tukee Tampereen kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen tavoitteellista ja pitkäjänteistä kehittämistä. Hankkeen keskeinen tavoite on kasvavan kaupungin ja kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen tiivistäminen tehokkaaseen joukkoliikennejärjestelmään tukeutuvana.

Raitiotie yhdistää Pirkanmaan suurimmat ja tiheimmät asutus- ja työpaikka-alueet, keskussairaalan sekä Tampereen korkeakoulut. Palvelu- ja virkistysalueet ovat nykyistä helpommin saavutettavissa. Viilkailla alueilla raitiotie korvaa suuren osan bussiliikennettä.

Toteutuksen 1. vaihe sisältää radan Tampereen keskustasta Hervantaan ja Tays Keskussairaallalle, varikon, kulunvalvonnan ja informaatiojärjestelmän. Kustannusarvio on 238,8 milj. euroa, joka sisältää allianssin kehittämisvaiheen 10,5 milj. euron kustannukset. Valtio on osoittanut aikaisemmin kehittämisvaiheeseen valtionapua 3,06 milj. euroa. Avustuskelpoisia menoja ovat raiteiden, varikon, pysäkkien ja liityntäpysäköinnin suunnittelu-

ja rakentamiskustannukset, jotka sisältyvät 1. vaiheen toteutukseen ja joista aiheutuu menoja vuoden 2016 lokakuusta alkaen. Avustus maksetaan arvonlisäverottomiin menoihin.

Vuoden 2017 lisätalousarviossa ei ole myönnetty määrärahaa Tampereen raitiotien rakentamiseen. Tampereen raitiotien (1. ja 2. vaihe) rakentamiseen on sitouduttu niin, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 71 000 000 euroa, josta 1.vaiheen osuus on 55,05 miljoonaa euroa ja 2. vaiheen 15,95 miljoonaa euroa. Valtuuden määrä lisätynä suunnitteluun myönnetyllä määrällä on kuitenkin enintään 30 prosenttia raitiotien rakentamisen kustannuksista. Toteutuksen 2. vaiheeseen ei saa myöntää rahoitusta ennen kuin Tampereen kaupunki on tehnyt siitä lainvoimaisen päätöksen.

Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Tampereen kaupunki sitoutuu MAL-sopimuksen 2016–2019 tavoitteisiin ja erityisesti luo edellytyksiä tonttitarjonnan ja asuntotuotannon merkittävälle lisäämiselle.

7.2.3 Haku- ja myöntämismenettely

Kaikissa edellä mainituissa projekteissa valtionapuviranomaisena toimii Liikennevirasto. Valtionavustuspäätökset tehdään tapauskohtaisesti. Liikennevirasto tekee avustuspäätöksen ja maksaa valtionavustuksen maksatushakemuksen perusteella.

7.3 Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon, mom. 31.10.41

- **Valtion talousarvion momentti 31.10.41**
- **Tuen myöntäjä: Liikenne- ja viestintäministeriö**
- **Valtionavustusta maksetaan Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien toiminta- ja investointimenoihin.**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.10.41 on myönnetty 1 000 000 euroa.**

7.3.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Lentoasema-avustuksilla tarkoitetaan valtionavustusta eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon. Tuen myöntämiseen sovelletaan komission suuntaviivoja valtiontuesta lentoasemille ja lentoyhtiöille (2014/C99/03⁹¹). Lentoasema-avustuksesta ei ole kotimaista erityissääntelyä, mutta tukeen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001). Valtion talousarvion momentille 31.10.41 on varattu 1 miljoonaa euroa siirtomäärärahaa eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon käytettäväksi avustukseksi.

Tuen tavoitteena on tukea pienten alueellisten lentoasemien toimintaedellytyksiä. Avustusta voidaan myöntää lentoaseman taloudelliseen toimintaan (*toimintatuki*), ei-taloudelliseen toimintaan ja investointeihin. Ei-taloudelliseen toimintaan annettavaa tukea ei pidetä valtiontukena EU:n valtiontukisääntelyn näkökulmasta. Avustus investointeihin ja toimintatuki tulee notifioida komissiolle ennen avustuksen myöntämistä. Avustuksen myöntäminen edellyttää komission hyväksyntää ja tukiohjelman perustamista. Avustusta voidaan lisäksi myöntää vain Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille.

⁹¹ [EUVL 2014/C 99/03 Komission tiedonanto – Suuntaviivat valtiontuesta lentoasemille ja lentoyhtiöille](#)

Lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevilla suuntaviivoilla komissio on asettanut kriteerit lentoasemille/lentoyhtiöille myönnettävien valtionavustusten hyväksyttävyydelle. Kaikista suuntaviivojen mukaisista avustuksista on täytynyt tehdä valtiontuki-ilmoitus komissiolle, paitsi jos kyseessä on ollut ei-taloudelliseen toimintaan annetusta avustuksesta. Suuntaviivojen avulla komissio on arvioinut avustuksen hyväksyttävyyttä sisämarkkinoille.

Ei-taloudellisen tuen on pitänyt rajoittua ainoastaan toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen eikä sitä ole saanut siirtää muun toiminnan rahoittamiseen. Ei-taloudellisella tuella tarkoitetaan toimintaa, joka tavallisesti kuuluu julkista valtaa käyttävän valtion vastuulle. Tällaisia toimintoja ovat lennonjohto, poliisi, tulli, palontorjunta ja toimet, jotka ovat tarpeen siviili-ilmailun suojelemiseksi siihen kohdistuvilta laittomilta teoilta sekä investoinnit, jotka liittyvät näiden toimien harjoittamisessa tarvittavaan infrastruktuuriin ja laitteisiin.

Lentoasemille on voitu myöntää investointitukea tiettyjen edellytysten täytyessä, jotka on määritelty edellä mainituissa lentoasema- ja lentoyhtiöavustuksia koskevilla suuntaviivoilla. Lentoasemille myönnettäville investointituille on asetettu enimmäisprosenttiosuudet, jotka riippuvat lentoaseman matkustajamäärästä. Alle miljoonan vuotuisen matkustajamäärän kentille investointituki voi olla enintään 75 %. Kentillä, joilla on 1–3 miljoonaa matkustajaa, investointituki saisi olla enintään 50 %. Yli viiden miljoonan matkustajan lentoasemille ei investointitukia saa myöntää paitsi erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Myös toimintatukea on voitu myöntää tiedonannossa määritellyin edellytyksin. Toimintatuella on asetettu viisi vaatimusta, joiden kaikkien tulee täytyä. Ensinnäkin lentoaseman vuotuinen matkustajamäärä saa olla enintään 3 miljoonaa matkustajaa. Toiseksi toimintatuella on oltava kannustava vaikutus. Kolmanneksi tuen määrä on vahvistettava etukäteen kiinteänä kertausummana, joka kattaa ennalta laaditun liiketoimintasuunnitelman perusteella odotettavissa olevan toimintakustannusten rahoitusvajeen 10 vuoden siirtymäkauden ajan⁹². Tuen määrän jälkikäteen korottaminen ei ole sallittua. Neljänneksi lentoaseman on oltava kaikkien potentiaalisten käyttäjien käytettävissä, eikä sitä ole varattu vain yhdelle käyttäjälle. Mahdolliset kapasiteetin rajoitukset johtuvat käyttöoikeudet on jaettava asiaankuuluvien, objektiivisten, läpinäkyvien ja syrjimättömien perusteiden pohjalta. Viidenneksi lentoasemien toimintatuille on haettava komission hyväksyntä enintään 10 vuotta kestäväksi määräajaksi.

7.3.2 Haku- ja myöntämismenettely

Lentoasema-avustus julistetaan haettavaksi liikenne- ja viestintäministeriön internetsivuilla seuraavaa vuotta varten loppuvuodesta ja avustuspäätökset tehdään vuoden alussa. Jos tuki pitää notifioida komissiolle, tulee notifiointiprosessiin varata aikaa useampi kuukausi.

Avustus on harkinnanvarainen ja se myönnetään kolmen vuoden siirtomäärärahana. Päätöksen avustuksesta tekee liikenne- ja viestintäministeriö.

Tällä hetkellä vain Lappeenrannan lentoasemalla on notifioitu tukiohjelma taloudellisen toiminnan tuen myöntämistä varten. Mikkelin ja Seinäjoen lentoasemille voidaan myöntää vain ei-taloudellisen toiminnan tukea. Tuensaajan tulee toimittaa tilinpäätös ja selvitys avustuksen käytöstä vuosittain tukien valvontaa varten.

7.3.3 Uusi ryhmäpoikkeusasetus

Komission asetus (EU) 2017/1084 (annettu 14.6.2017) asetuksen (EU) N:o 651/2014 muuttamisesta satama- ja lentoasemainfrastruktuurille myönnettävän tuen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen ja urheiluinfrastruktuurille ja monikäyttöiselle vapaa-ajan

⁹² 10 vuoden siirtymäkausi alkoi 4.4.2014. Viimeistään 10 vuotta siirtymäkauden alkamisen jälkeen kaikkien lentoasemien on katettava toimintakustannuksensa täysimääräisesti eikä lentoasemien toimintatuen katsota soveltuvan sisämarkkinoille kyseisen ajankohdan jälkeen, lukuun ottamatta toimintatukea, joka on myönnetty horisontaalisten valtiontukisääntöjen, kuten yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun rahoitusta koskevien sääntöjen, mukaisesti.

infrastruktuurille myönnettävään tukeen sovellettavien ilmoituskynnysarvojen sekä syrjäisimmillä alueilla sovellettavien alueellisten toimintatukiohjelmien osalta ja asetuksen (EU) N:o 702/2014 muuttamista tukikelpoisten kustannusten laskennan osalta laajentaa ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaa.⁹³

Uusi asetus sisällyttää lentoasemainfrastruktuureille annetun tuen osaksi ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaa. Muutos tuo ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin pienten lentoasemien investointituen ja erittäin pienten lentoasemien toimintatuen. Muutos koskee sovellettavaa valtiontukimenettelyä, eikä sinänsä tuo väljennyksiä julkisten tukien myöntämiseen tai käyttöön. Komissio valvoo jälkikäteisesti, että ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella myönnettyt tuet täyttävät EU:n valtiontukisääntöjen asettamat edellytykset.

Muutoksen tarkoituksena on yksinkertaistaa ja selkeyttää valtiontukisääntöjä sekä vähentää yksinkertaisten valtiontukitoimenpiteiden ilmoittamisesta aiheutuvaa hallinnollista rasitetta ja antaa komissiolle mahdollisuus keskittyä potentiaalisesti eniten kilpailua vääristäviin tukiin.

Ennakoilmoitusvelvollisuudesta vapaata investointitukea myönnettäessä tukikelpoisia kustannuksia ovat lentoaseman infrastruktuuriin tehtyjen investointien kustannukset, mukaan lukien suunnittelukustannukset. Jos lentoaseman keskimääräinen vuotuinen matkustajamäärä on 1–3 miljoonaa matkustajaa, investointituen määrä saa olla enintään 50 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Jos lentoaseman keskimääräinen vuotuinen matkustajamäärä olisi enintään miljoona matkustajaa, enimmäistukitaso olisi enintään 75 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Enimmäistukitasoja voidaan lisäksi korottaa 20 prosenttia, jos lentoasema sijaitsee EU:n syrjäisellä alueella.

Lentoasemien investointituet on jatkossakin ennakoilmoitettava komissiolle, jos tuen määrä ylittää ryhmäpoikkeusasetuksen 4 artiklassa määritellyt ilmoituskynnysarvot. Lentoasemien investointitukien osalta ilmoituskynnysarvoina ovat edellä mainitut (asetuksen artiklassa 56 a määritellyt) prosentuaaliset enimmäistukitasot suhteessa tukikelpoisiin kustannuksiin.

Uuden ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella investointitukea ei kuitenkaan saa myöntää ilman ennakoilmoitusta sellaisille lentoasemille, jotka sijaitsevat lähellä olemassa olevaa lentoasemaa, jolta liikennöidään säännöllistä lentoliikennettä. Tällaisille lentoasemille myönnettävään tukeen liittyy suurempi kilpailun vääristymisen riski ja sen vuoksi tuesta olisi ilmoitettava komissiolle, paitsi jos tuki myönnetään erittäin pienille lentoasemille⁹⁴, jolloin kilpailun merkittävä vääristyminen ei ole todennäköistä.

Uusi ryhmäpoikkeusasetus ei koske myöskään investointitukea lentoasemille, joilla asetuksessa määritellyllä tavalla keskimääräinen vuosittainen matkustajamäärä on yli kolme miljoonaa matkustajaa tai keskimääräinen vuotuinen rahtiliikenteen määrä yli 200 000 tonnia. Tukea ei saa myöntää olemassa olevien lentoasemien siirtämiseen tai uuden matkustajaliikenteen lentoaseman luomiseen, mukaan lukien olemassa olevan lentokentän muuttamiseen matkustajaliikenteen lentoasemaksi.

⁹³ [Komission asetus \(EU\) 2017/1084, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2017, asetuksen \(EU\) N:o 651/2014 muuttamisesta satama- ja lentoasemainfrastruktuurille myönnettävän tuen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen ja urheiluinfrastruktuurille ja monikäyttöiselle vapaa-ajan infrastruktuurille myönnettävään tukeen sovellettavien ilmoituskynnysarvojen sekä syrjäisimmillä alueilla sovellettavien alueellisten toimintatukiohjelmien osalta ja asetuksen \(EU\) N:o 702/2014 muuttamisesta tukikelpoisten kustannusten laskennan osalta](#)

⁹⁴ Erittäin pieninä lentoasemina pidetään lentoasemia, joiden vuotuinen matkustajamäärä on enintään 200 000 matkustajaa

Erittäin pienille lentoasemille annettavasta toimintatuesta ei uuden asetuksen mukaan tarvitse tehdä ennakkoilmoitusta komissiolle asetuksen ehtojen täytyessä. Asetuksen mukaan tukimäärä ei kuitenkaan saa ylittää toiminnasta aiheutuvia tappioita ja kohtuullista voittoa ja infrastruktuurin on oltava käytettävissä avoimin ja syrjimättömin perustein. Lisäksi tukea ei saa myöntää sillä edellytyksellä, että lentoaseman pitäjä tekee yhden tai useamman lentoyhtiön kanssa järjestelyjä, jotka koskevat lentoasemamaksuja, markkinointimaksuja tai muita lentoyhtiön toimintaan kyseisellä lentoasemalla liittyviä taloudellisia seikkoja. Sellaisen lentoaseman, jonka käytettävissä on julkisia varoja, ja lentoyhtiön väliset järjestelyt voivat tietyissä olosuhteissa olla valtiontukea kyseiselle lentoyhtiölle, ja tällaisesta tuesta olisi edelleen ilmoitettava ennakkoon komissiolle.

7.4 Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen, mom. 31.10.50

- **Valtion talousarvion momentti 31.10.50**
- **Tuen myöntäjä: ELY-keskus**
- **Valtionavustusta maksetaan yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen.**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.10.50 on myönnetty 13 000 000 euroa.**

7.4.1 Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus

Yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen myönnetään valtionavustuksia yksityisistä teistä annetun lain (358/1962, *yksityistielaki*) ja yksityisistä teistä annetun asetuksen (1267/2000, *yksityistieasetus*) nojalla. Avustusten myöntämiseen sovelletaan myös valtionavustuslakia (688/2001). Valtion vuoden 2017 talousarvion momentille 31.10.50 yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen on myönnetty 13 miljoonaa euroa.

Yksityistielain 93 §:n mukaan valtion varoista voidaan valtion talousarviossa olevien tähän tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen rajoissa antaa vuosittain avustusta sellaisen autolla ajokelpoisen yksityisen tien kunnossapitoon ja parantamiseen, jota koskevien asioiden hoitamista varten on perustettu tiekunta ja jolla on paikkakunnalla huomattava liikenteellinen merkitys tai joka on tarpeellinen pysyvän asutuksen pääsytienä vähintään yhden kilometrin matkalla ja jonka vaikutuspiirissä on vähintään kolme pysyvästi asuttua taloutta. Avustusta haetaan ELY-keskukselta.

Valtionavustusta ei myönnetä tiekunnan tiehen kuuluvalla, pelkästään maa- tai metsätalouskäytössä olevalle taikka pelkästään vapaa-ajan asuntoihin johtavalle tien osalle eikä myöskään asema- tai rakennuskaava- alueella olevalle tielle tai tien osalle.

Avustus on tarkoitus käyttää yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Avustusta käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen. Hallituksen esityksen 55/1995 mukaan valtionavustuksen suuruuteen vaikuttavat tien alueellinen sijainti, tien merkitys muiden kuin tieosakkaiden liikenteeseen, kustannusten suuruus ja tieosakkaiden varallisuusasema.⁹⁵ Avustusta ei voida myöntää jälkikäteen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijassa teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtionavustukseen oikeutettuja teitä on noin 55 000 km, ja

⁹⁵ HE 55/1995 s.3

niiden hoitamista varten on perustettu noin 16 000 tiekuntaa. Avustettavia erityiskohteita on noin 20 kappaletta.⁹⁶

Avustettavia kohteita ovat vain tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen ja suurien rumpujen parantamiset tai tien vaurioitumisen korjaamiset. Avustus voi olla korkeintaan 75 % toteutuneista hyväksytyistä kustannuksista. Tavanomaisissa tien parantamiskohteissa tuen osuus tällä hetkellä on 50 % ja eräissä merkittävimmissä siltakohteissa enintään 75 %. Valtion vuoden 2017 talousarvion mukaan avustettaviin erityiskohteisiin käytettävä tuki on noin 2,3 milj. euroa.

7.4.2 Haku- ja myöntämismenettely

Edellytys valtionavustuksen myöntämiselle on, että tie on todettu valtionavustuskelpoiseksi. Avustuskelpoisuus selvitetään avustushakemuksen käsittelyn yhteydessä. Avustuskelpoisuuden ehdot ovat, että tie on autolla ajokelpoinen, tielle on perustettu tiekunta ja tiellä on paikkakunnalle huomattava liikenteellinen merkitys tai se on tarpeellinen pysyvän asutuksen pääsytienä vähintään yhden kilometrin matkalla ja sen vaikutuspiirissä on vähintään kolme pysyvää asuttua taloutta. Tiellä katsotaan olevan paikkakunnan liikenteessä huomattava merkitys, jos tietä käytetään yleisesti läpikulkuliikenteeseen tai tien varrella on palvelulaitoksia tai muita merkittävästi liikennettä aiheuttavia toimintoja. Tie ei ole valtionavustuskelpoinen, jos se on pelkästään maa- ja metsätalouskäytössä, se johtaa pelkästään vapaa-ajan asuntoihin tai se on asemakaava-alueella (ranta-asemakaavoja lukuun ottamatta).

Avustusta voi hakea tien tiekunta. Avustusta myönnetään pääasiassa tien vaurioiden ja rakenteiden korjaamiseen. Avustuksesta päättää ELY-keskus, jonka alueella tie tai suurin osa siitä sijaitsee. ELY-keskus arvioi hankkeen kiireellisyyden ja vaikuttavuuden. Yksityistieasetuksen 9 §:n mukaan hakemus valtionavustuksen saamiseksi yksityisen tien kunnossapitoon on jätettävä toimivaltaiselle ELY-keskukselle viimeistään elokuussa ennen sitä kalenterivuotta, jonka alusta avustusta haetaan. Hakemukseen on liitettävä pöytäkirjanote tiekunnan perustamistoimituksesta ja ajan tasalla oleva osakasluettelo sekä kartta tiestä ja sen vaikutusalueesta. Osakasluettelosta ja kartasta tulee käydä ilmi vaikutusalueen pysyvä asutus.

Ensisijaisesti avustettavia hankkeita ovat muun muassa: huonokuntoiset sillat ja tierummut, tulva- ja routavauriot, liikenneturvallisuuden kannalta tärkeät kohteet, kuten vaarallisen kaarteiden oikaisu, liittymäkohdan parantaminen tai tielinjan siirtäminen sekä tien kuivatuksen ja kantavuuden parantaminen.

Vuotuisen valtionavustukseen oikeutettuja erityiskohteita ovat yksityisteiden lauttapaikat ja lossit, vuosittain purettavat sillat sekä talvi-/jäätiet, jotka täyttävät valtionavustuskelpoisuuden myöntämisen ehdot ja joilla on myönteinen, voimassa oleva valtionavustuskelpoisuuspäätös. Avustuksen enimmäisosuus on 65 tai 80 prosenttia hyväksytyistä käyttö- ja ylläpitokustannuksista.

ELY-keskuksen harkinnassa on avustettavien kohteiden valinta ja niiden saaman avustuksen määrä. Avustettavia kohteita ja avustusten suuruutta harkittaessa otetaan huomioon parantamistarve, esitetyt toimenpiteet, valtionavustuksen tarve sekä hankkeiden kiireellisyys ja tärkeys.⁹⁷ Avustukseen liittyy myös velvollisuus sallia tien vapaa yleiskäyttö.

Tiekunta saa aloittaa työt sen jälkeen, kun ELY-keskus on tehnyt myönteisen päätöksen ja tiekunta on kirjallisesti ilmoittanut vastaanottavansa avustuksen vastaan. Työn aloittamisesta ilmoitetaan ELY-keskuksen valvojalle kirjallisesti, esimerkiksi sähköpostilla.

Avustuksen saajan on huolehdittava, että hanke valmistuu ja kustannukset syntyvät päätöksen voimassaoloaikana. Hankkeen on valmistuttava ja viimeisen erän

⁹⁶ Valtion talousarvioesitys vuodelle 2017 momentti 31.10.50

⁹⁷ Liikenneviraston ohjeita 11/2016 yksityisteiden valtionavustukset s.28

maksatushakemus liitteineen tulee olla toimitettuna ELY-keskukselle päätöksen voimassaoloaikana.

Myös työn valmistumisesta ilmoitetaan ELY-keskukselle kirjallisesti. Hankkeen valmistuminen todetaan ELY-keskuksen edustajan tekemällä lopputarkastuksella. Mikäli hanke ei näytä valmistuvan ajoissa, tiekunnan tulee hyvissä ajoin kirjallisesti hakea jatkoaikaa hankkeen toteuttamiseen.

Yksityistieasetuksen 15 §:n mukaisesti ELY-keskus valvoo valtionavustusta saavien teiden kunnossapitoa vähintään kerran kolmessa vuodessa tiellä pidettävässä tarkastuksessa. Tiekunnan edustajalla on oikeus olla läsnä kyseisessä tarkastuksessa.

7.5 Valtionavustus tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen, mom. 31.20.41

- **Valtion talousarvion momentti 31.20.41**
- **Tuen myöntäjä: Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi**
- **Valtionavustusta maksetaan tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen.**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.20.41 on myönnetty 9 100 000 euroa.**

7.5.1 Säädösperusta ja avustuksen tarkoitus

Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen annettavasta valtionavustuksesta säädetään liikenneturvallisuusmaksuista annetussa laissa (471/2016) sekä tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1207/2016). Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen annettavaan valtionavustukseen sovelletaan valtionavustuskäytäntöä (688/2001). Vuoden 2017 valtiontalousarvion momentille 31.20.41 on siirtomäärärahasiis merkitty 9,1 miljoonaa euroa.

Tuen tavoitteena on edistää tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista ja varmistaa yleisen tieliikenteen turvallisuustoiminnan jatkuvuus. Tuen tavoitteena on myös luoda edellytyksiä uusien toimijoiden, toimintatapojen ja ideoiden käyttöönotolle liikenneturvallisuustyössä. Valtionavustuksen jakamisesta vastaa Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi.

Liikenneturvallisuusmaksuista annetun lain mukaan Trafi kerää vuosittain liikennevakuutustoimintaa harjoittavilta vakuutusyhtiöiltä valtiolle liikenneturvallisuusmaksua. Maksun määrä on yksi prosentti vakuutusyhtiön liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta. Liikenneturvallisuusmaksu tuloutetaan valtion talousarvioon ja tieliikenteen turvallisuuden edistämiseksi osoitetaan tarvittava määräraha talousarvion yhteydessä.

Avustus jaetaan yleisavustukseen sekä hankeavustukseen. Valtionavustusta voidaan myöntää yleisavustuksena lailla säädettyjen tieliikenteen turvallisuuden edistämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseen. Valtionavustusta voidaan myöntää, jos avustuksen hakijan toiminta on valtakunnallista ja voittoa tavoittelematonta sekä kohdistuu kaikkiin tienkäyttäjärühmiin ja kaikkiin ikäryhmiin tavoitteena ihmisten liikennekäyttäytymiseen vaikuttaminen; tai kohdistuu tie- ja maastoliikenteen onnettomuustutkintaan ja siihen liittyvään onnettomuustietorekisterin ylläpitoon, tilastointiin, raportointiin ja yhteistyöhön. Valtionavustusta voidaan lisäksi myöntää yleisavustuksena Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tieliikenteen turvallisuuden edistämistä aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Yleisavustusta jaetaan Liikenneturvalle ja Liikennevakuutuskeskuksen yhteydessä toimivalle Onnettomuustietoinstituutille sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle.

Yleisavustusten lisäksi myönnetään hankeavustusta, jota voidaan jakaa kunnalle, kuntayhtymälle, sekä muulle voittoa tavoittelemattomalle yhteisölle. Hankeavustusta voidaan antaa tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista edistäviin ensisijaisesti alueellisiin ja paikallisiin tieliikenteen turvallisuutta koskeviin kehittämishankkeisiin ja kokeiluihin sekä tieliikenteen turvallisuustutkimuksiin. Hankeavustuksella halutaan tukea uudenlaisten toimintatapojen ja ideoiden kokeilua ja käyttöönottoa. Hankeavustuksella voidaan tukea myös liikennekäyttäytymisen, liikennejärjestelmän tai liikenteen turvallisuustiedon parantamiseen liittyvää soveltavaa tutkimusta, joka pureutuu erityisesti alueellisen ja paikallisen liikenneturvallisuustyön teemoihin. Tavoitteena on tukea sellaisia kokeiluja ja tutkimuksia, joiden kokemuksista ja tuloksista muutkin kunnat ja toimijat voivat hyötyä.

7.5.2 Haku- ja myöntämismenettely

Yleisavustus on tarkoitettu lailla säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Yleisavustus ilmoitetaan lokakuussa haettavaksi suoraan Liikenneturvalle, Onnettomuustietoinstituutille sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle. Asetuksen 3 §:n mukaan toimintaan myönnettävän valtionavustuksen edellytyksenä on, että toimintaa varten on tehty vuotuinen toimintasuunnitelma, varojen käyttösuunnitelma ja keskipitkän aikavälin suunnitelma. Avustuspäätös tehdään marraskuussa. Tuki maksetaan ennakoon neljännesvuosittain. Tukien käytön raportointi ja tukien tarkastus suoritetaan tilinpäätöksen valmistuttua yleensä seuraavan vuoden maaliskuussa, jolloin suoritetaan myös tarvittaessa käyttämättömien tukien takaisin maksatus. Yleisavustuksena valtionavustusta voidaan myöntää enintään 100 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Hyväksyttävinä kustannuksina pidetään toiminnasta ja sen järjestämisestä ja ylläpitämisestä aiheutuvia nettokustannuksia.

Hankeavustuksena voidaan myöntää enintään 75 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Hyväksyttävinä kustannuksina pidetään kehittämis- ja kokeiluhankkeissa suunnittelusta, projektinhallinnasta ja toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia, joista on vähennetty hankkeen tulot, joita ovat hankkeeseen saatu Euroopan unionin tai muu rahoitus sekä hankkeen mahdolliset myynti-, vuokraus- tai muut tulot. Lisäksi avustusta voidaan myöntää tutkimushankkeissa tutkimuskustannuksiin, joista on vähennetty hankkeen tulot, joita ovat hankkeeseen saatu Euroopan unionin tai muu rahoitus sekä hankkeen mahdolliset myynti-, vuokraus- tai muut tulot.

Hankeavustukset ilmoitetaan haettavaksi Trafifin internetsivuilla⁹⁸, mistä tiedotetaan laajasti sähköpostitse ja uutiskirjeiden välityksellä. Hankeavustusta jaetaan valittujen teemojen mukaisesti valtioneuvoston periaatepäätökseen nojautuen. Vuonna 2017 teemoja ovat koulumatkojen turvallisuus sekä liikenneturvallisuus osana kuntalaisten hyvinvointia. Hakuaikaa on noin kolme kuukautta. Avustusta haetaan Trafilta erillisellä hakulomakkeella. Hakulomakkeen lisäksi hakemukseen tulee liittää hanke- tai tutkimussuunnitelma sekä kustannusarvio.

Avustus on harkinnanvarainen ja myönnettävän avustuksen määrä voi olla haettua alempi. Pääsääntöisesti myönnettävä avustus on 50 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista, poikkeustapauksissa voidaan kuitenkin myöntää avustuksena 75 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Tällaisia poikkeustapauksia ovat muun muassa sellaiset tutkimukset ja kehittämishankkeet, joista saatavien tulosten ennakoidaan koituvan laajasti kuntien ja muiden liikenneturvallisuustoimijoiden hyödyksi. Avustuksen hakijan on siten osoitettava 25 tai 50 prosenttia omarahoitusta, vähintään henkilöstömenoina.

Avustuksen kohteena olevien toimenpiteiden kesto saa olla korkeintaan 12 kuukautta. Hanke voi olla käynnistynyt ennen avustuksen hakemista tai myöntämistä.

⁹⁸ https://www.trafi.fi/tieliikenne/turvallisuustyon_valtionavustus

Valtionavustus maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun toteutuneesta toiminnasta ja avustuksen käytöstä on esitetty hyväksytty selvitys. Valtionavustusten maksatusta varten täytettävät taloudelliset selvitykset tehdään valtionavustuspäätöksen liitteenä olevan raportointilomakkeen ja sen liitteiden avulla.

Hankkeessa tuotettava keskeinen materiaali (esimerkiksi loppuraportti ja hankkeen tulosten esittäminen) tulee olla julkaistavissa Trafín verkkosivuilla. Valtionavustushankkeiden yhtenä tavoitteena on tuottaa tietoa sekä mahdollistaa tulosten hyödynnettävyys ja monistettavuus muille vastaaville hankkeille. Tutkimuksissa syntyvä tutkimusraportti voidaan julkaista Trafín tutkimuksia -julkaisusarjassa.

7.6 Valtionavustus rautatiealan ammattikoulutukseen, mom. 31.30.42

- **Valtion talousarvion momentti 31.30.42**
- **Tuen myöntäjä: Liikenne- ja viestintäministeriö**
- **Valtionavustusta myönnetään rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten maksamiseen.**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.30.42 on myönnetty 841 000 euroa.**

7.6.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Koulutusavustuksella rautatiealan ammattikoulutukseen tarkoitetaan valtionavustusta rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten maksamiseen. Valtion vuoden 2017 talousarvion momentille 31.30.42 avustukseksi on varattu 841 000 euroa.

Määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaista rautatiealan ammatillista koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle. Käytännössä avustus on myönnetty kokonaan Kouvolan rautatie- ja aikuiskoulutus Oy:lle (KRAO). Kouvolan rautatie- ja aikuiskoulutus hoitaa entisen VR koulutuskeskuksen tehtäviä, jotka alun perin siirrettiin Kouvolan seudun ammattiopistolle.

Koska kyseessä on avustus kansallisen koulutusjärjestelmän puitteissa järjestettyä ja valtion valvonnassa olevaa koulutustoimintaa varten, ei avustusta pidetä valtiontukena EU:n valtiontukisäännösten näkökulmasta. Avustukseen sovelletaan kuitenkin valtionavustuslakia (688/2001).

7.6.2 Haku- ja myöntämismenettely

Koulutusavustusta rautatiealan ammattikoulutukseen ei julisteta erikseen haettavaksi. Kouvolan rautatie- ja aikuiskoulutus Oy hakee avustusta vuodeksi kerrallaan lähettämällä avustushakemuksen alkuvuodesta. Avustus myönnetään liikenne- ja viestintäministeriön päätöksellä ja kyseessä on kolmen vuoden siirtomääräraha.

Tuensaajan on toimitettava tilinpäätöstiedot ja selvitys avustuksen käytöstä liikenne- ja viestintäministeriölle avustuksen valvontaa varten.

7.7 Valtionavustus meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantamiseen, mom. 31.30.43

- Valtion talousarvion momentti 31.30.43
- Tuen myöntäjä: Liikennevirasto
- Valtionavustusta myönnetään meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluettelon merkityille aluksille.
- Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.30.43 on myönnetty 101 420 000 euroa.

7.7.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Meriliikenteessä käytettävien alusten miehistökustannuksiin annetusta avustuksesta (niin sanottu miehistötuki) säädetään meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantamisesta annetussa laissa (1227/2007, *miehistötukilaki*). Avustukseen sovelletaan myös komission tiedonantoa yhteisön suuntaviivoista meriliikenteelle C(2004) 43 sekä komission päätöstä SA. 35110 (2012/N), Suomen nykyisen miehistötukiohjelman hyväksymisestä. Valtion vuoden 2017 talousarvion momentille 31.30.43 määrärahasi on myönnetty 101 420 000 euroa. Tukea koordinoi Liikennevirasto. Liikenneviraston työjärjestyksen mukaan oikeus- ja hankintaosasto vastaa ja huolehtii miehistötuen myöntämisestä.

Tukena palautetaan meripalkan sivukulut siten, että tavoitellaan verojen ja sosiaaliturvamaksujen palauttamista kokonaan. Tukena palautettavat tukitekijät ovat aluksella työskennelleiden merityötuloa saaneiden yleisesti verovelvollisten sekä niiden rajoitetusti verovelvollisten osalta, jotka lähdeveron sijasta maksavat ennakonpidätystä, seuraavat maksut: ennakonpidätys, työnantajan merimieseläkemaksu ja työnantajan osuus tapaturmavakuutusmaksusta. Muiden rajoitetusti verovelvollisten osalta palautettavat tukitekijät ovat lähdevero ja työnantajan sairausvakuutusmaksu.

Hallituksen esityksen 115/2007 mukaan tuen tavoitteena on säilyttää Suomen lipun alla purjehtivien alusten kansainvälinen kilpailukyky. Tavoitteena on luoda varustamoille kansainvälisesti kilpailukykyiset edellytykset harjoittaa merenkulkua Suomen lipun alla, kehittää Suomen merenkulkua sekä säilyttää riittävä suomalainen merenkulun työllisyys. Tuen tavoitteena on osaltaan myös turvata kilpailukyyn kautta huoltovarmuutta.⁹⁹

7.7.2 Haku- ja myöntämismenettely

Miehistötukea voidaan myöntää vain miehistötukilaissa säädetyin edellytyksin eli vain Suomen aluerekisteriin kuuluville aluksille siltä ajalta muodostuneista kustannuksista, kun alus on ollut merkittynä kauppa-alusluettelon. Tukeen oikeuttavaa meriliikennettä ovat lastin ja matkustajien kuljettaminen merellä. Meriliikenteeseen rinnastetaan myös merenmittaustoiminta. Meriliikenteen on oltava pääasiallista eli yli puolet toiminta-ajasta tukivuonna, poikkeuksena merenmittaus. Hinaajilla ja työntäjillä sekä merenmittauksessa tukea maksetaan vain meriliikennepäivistä, muuten koko tukivuodelta.

Aluksen omistajan tai varustamotyönantajan on oltava suomalainen ja verot sekä muut tukena palautettavat maksut on ollut maksettava Suomeen. Miehistötukilaissa ei ole aluksen miehistön kansalaisuuteen liittyviä rajoituksia, mutta säännöllistä matkustajaliikennettä Euroopan satamien välillä harjoittavalla matkustaja-aluksella tukea myönnetään vain EU/ETA-kansalaisten osalta.

⁹⁹ HE 155/2007 vp s. 17.

Tukea voi hakea kolmen kuukauden määräajassa tukijakson päättymisestä. Tukijaksot ovat kalenterikuukausi¹⁰⁰ ja puolen vuoden tukijaksot, jotka ovat 1.1.–30.6. ja 1.7.–31.12. Tukivuosi on kalenterivuosi.

Tukea haetaan sähköisessä asiointijärjestelmässä.¹⁰¹ Tuki päätöksiä tehdään noin 400 vuodessa, joista noin 170 on matkustaja-alusten kuukausitukia ja noin 200 lastialusten ja matkustaja-alusten puolivuotistukia.

Hakemuksen liitteiksi tulee liittää laskelma haettavan tuen perusteista, aluksen palkkakirjanpito-ote, selvitys aluksella sovellettavasta työehtosopimuksesta, selvitys muista alukselle mahdollisesti maksetuista tuista, selvitys aluksen tukeen oikeuttavasta liikenteestä, selvitys aluksen tukikelpoisuuteen vaikuttavista teknisistä ominaisuuksista, verohallinnolle tehty kuukausittainen veroilmoitus ja erittely merityötulosta sekä siihen kohdistuvista työnantajasuorituksista.

Puolivuotishakemuksessa tulee olla mukana myös merimieseläkekassan todistus kassalle maksetuista työnantajan merimieseläkevakuutusmaksuista, varustamon käyttämän vakuutusyhtiön selvitys vakuutusyhtiölle maksetuista vakuutusmaksujen työnantajaosuuksista sekä merenmittauksessa päiväkohtainen selvitys aluksen merenmittausjaksoista sekä selvitys merenmittaustoimeksiantosopimuksista. Lisäksi päätöksen valmistelija/esittelijä hankkii tiettyjä tietoja viranomaisten rekistereistä.¹⁰² Tukiviranomainen hankkii Verohallinnolta todistuksen varustamon tukijaksolta maksamista ennakonpidätyksistä, lähdeveroista ja työnantajan sairausvakuutusmaksuista. Jos hakemuksessa on puutteita tai asiassa tarvitaan lisäselvitystä, valmistelija pyytää hakijaa täydentämään hakemusta tai toimittamaan lisäselvityksen määräajassa.¹⁰³

Päätös voi olla myönteinen, osittain myönteinen tai kokonaan kielteinen. Kokonaan tai pääosin kielteisestä päätöksestä kuullaan ennen sen tekemistä alan valtakunnallisia työmarkkinajärjestöjä. Tukihakemukseen annettu päätös on maksullinen.

Tukihakemusasiakirjat ovat julkisia, paitsi niiden tietojen osalta, mitkä ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä tietoja ovat muun muassa palkkalistat henkilötietoina, maksettujen verojen määrä (kunnes verotus on vahvistettu) sekä merenmittaustoimeksiantosopimukset ja rahtaussopimukset.

Tukihakemukseen annettu päätös perustetaan kaikissa tapauksissa hakijan ja maksun saajien ennen asian ratkaisemista antamiin selvityksiin ja muihin viranomaisdokumentteihin. Jos selvitystä ei toimiteta asetettuun määräaikaan mennessä, joissain tapauksissa päätös joudutaan perustamaan ainoastaan määräaikaan mennessä esitettyihin selvityksiin. Liikenneviraston controller tekee kuukausittain määrärahaseurantaa. Liikenneviraston tilinpäätökseen kerätään vuosittain tiedot kauppa-alustuista ja tehdään vaikuttavuusarviointi. Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) on tarkastanut kauppa-alustuet vuosina 2009 ja 2016.

Komissio on suorittanut monitoroinnin Suomen miehistötuelle vuonna 2015 ja se on pyytänyt tukiohjelmamuutosten notifikaatioiden yhteydessä erilaisia selvityksiä. Myönnettyjen tukien määrä ilmoitetaan tilastokeskukselle joka toinen vuosi ja liikenne- ja viestintäministeriölle

¹⁰⁰ Kalenterikuukauden pituinen tukijakso koskee vain matkustaja-aluksia.

¹⁰¹ Tukea voi hakea myös toimittamalla paperihakemuksen Liikenneviraston kirjaamoon. Liikennevirasto lähettää hakijalle paperilomakkeen vain eri pyynnöstä. Pääosa hakemuksista tehdään sähköisessä asiointijärjestelmässä. Ennen hakemuksen tekemistä hakijan on täytynyt tehdä sähköisen asiointipalvelun käytöstä extranet-sopimus Liikenneviraston kanssa.

¹⁰² Näihin tietoihin kuuluu muun muassa satamakäynnit, tiedot aiemmista tukipäätöksistä, alusrekisteri- ja kauppa-alusluettelotiedot, miehitystodistus (pyydetään Trafilta) sekä kaupparekisteristä tarkistetaan aina, että yhtiön kotipaikka on Suomessa ja yhtiön nimenkirjoitusoikeudet.

¹⁰³ Lisäselvityksiä ovat esimerkiksi, laivapäiväkirjanote, rahtaussopimukset, tarkempiselvitys maksetuista vakuutusmaksuista sekä aluksen päiväkohtainen satamalistaus.

sekä työ- ja elinkeinoministeriölle ilmoitetaan tarvittaessa pyydettyjä tietoja. Yksittäiset yli 500 000 euron aluskohtaiset vuosittaiset tuet ilmoitetaan Liikenneviraston ulkoisilla internetsivuilla. Vuonna 2016 yli 500 000 euroa yksittäisenä tukena saaneet alukset ovat listattuna Liikenneviraston internet-sivuilla.¹⁰⁴

7.8 Luotsauksen hintatuki, mom. 31.30.51

- **Valtion talousarvion momentti 31.30.51**
- **Tuen myöntäjä: Liikenne- ja viestintäministeriö**
- **Valtionavustusta myönnetään Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (940/2003) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen.**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.30.51 on myönnetty 4 200 000 euroa.**

7.8.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Saimaan alueella tapahtuva luotsaus on määritelty niin sanotuksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi (SGEI). Luotsauslain (940/2003) mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikköhinnasta. Hallituksen esityksen 214/2010 mukaan Saimaan luotsauksen hinnoittelua koskeva järjestely perustuu komission päätökseen 2005/842/EY, jossa on eritelty ne edellytykset, joiden täytyessä palveluiden tuottamisesta maksettavasta korvauksesta ei tarvitse tehdä valtiontuki-ilmoitusta komissiolle. Myös Saimaan alueen luotsaustoiminnan on katsottu täyttävän edellä mainitun komission päätöksessä olevat kriteerit.

Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa talousarvion momentin 30.31.51 mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsauslain mukaan luotsausyhtiö (Finnpilot Pilotage Oy) perii luotsauslain mukaisesta luotsauksesta kiinteään yksikköhintaan perustuvan maksun luotsattavalta alukselta.

Maksu määräytyy luotsattavan aluksen nettovetoisuuden ja todellisen luotsatun matkan perusteella. Yksikköhinnasta, alennetusta yksikköhinnasta ja muiden mahdollisten suoritteiden hinnoista päättää luotsausyhtiön hallitus. Luotsausyhtiön perimien maksujen tulee olla kohtuullisia ottaen huomioon aiheutuneet erilliskustannukset ja kohtuullinen tuotto. Alennetusta yksikköhinnasta luotsausyhtiölle aiheutuvat tulonmenetykset korvataan osin tai kokonaan valtion talousarviossa tarkoitukseen otetusta määrärahasta liikenne- ja viestintäministeriön päätöksen mukaisesti.

Tuen tavoitteena on pitää Saimaan kanavalla ja vesialueella tapahtuva luotsaus kohtuullisen hintaisena, vaikka luotsausmatkat ovat pidempiä ja olosuhteet haastavampia kuin merellä. Vuoden 2017 talousarviossa määrärahana on myönnetty 4,2 miljoonaa euroa.

Komissio on antanut uuden SGEI-päätöksen 20.12.2011 (2012/21/EU). Johdannossa komissio toteaa, että uusi SGEI-päätös korvaa vanhan päätöksen (2005/842/EY), ja siinä vahvistetaan edellytykset, joiden täytyessä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisesta korvauksena myönnettävään valtionavustukseen ei sovelleta SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohdassa määrättyä ennakoilmoitusvaatimusta, koska sen katsotaan olevan SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan mukaista. Johdannon kohdassa 31 ja päätöksen 10 artiklassa todetaan, että ennen uuden SGEI-päätöksen voimaantuloa

¹⁰⁴ <http://www.liikennevirasto.fi/ammattimerenkulku/kauppamerenkulun-tuet#.WZ1SK8Nf2fA>

myönnetyn yksittäisen tuen osalta olisi annettava siirtymäsäännös. Päätöksen 2005/842/EY mukaisesti ennen uuden SGEI-päätöksen voimaantuloa käyttöön otetut tukiohjelmat olisivat edelleen katsottava sisämarkkinoille soveltuviksi ja ilmoitusvaatimuksesta vapautetuiksi kahden vuoden ajan. Vuoden 2011 SGEI-päätös voi saattaa luotsauksen hintatuen valtiontukisääntöjen mukaisuuden uudelleen arvioitavaksi tulevaisuudessa.

7.8.2 Haku- ja myöntämismenettely

Tukea myönnetään suoraan luotsauslain 6 §:n nojalla, joten tukea ei tarvitse hakea. Käytännössä Finnpiilot Pilotage Oy hakee kuukausittain tuen maksatusta toteutuneiden kustannusten perusteella. Tuen myöntämisestä vastaa liikenne- ja viestintäministeriö.

7.9 Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen, mom. 31.30.63

- **Valtion talousarvion momentti 31.30.63**
- **Tuen myöntäjä: Liikennevirasto, ELY-keskukset ja liikenne- ja viestintäministeriö**
- **Valtionavustusta myönnetään joukkoliikennelain (869/2009) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.30.63 on myönnetty 84 474 000 euroa.**

Myönnettävä tuki	Tuen määrä M €	Tuen myöntäjä
Joukkoliikenteen peruspalvelutaso	63,699	
Junaliikenteen ostot	30,170	Liikenne- ja viestintäministeriö
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja	33,529	ELY-keskukset
Kilpailukykyinen joukkoliikenne	17,875	
Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	9,750	Liikennevirasto
Keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	8,125	Liikennevirasto
Joukkoliikenteen erityispalvelutaso	1,300	
Lentoliikenteen palvelujen osto	1,050	Liikennevirasto, LVM (Enontekiö)
Merenkurkun liikenne	0,250	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Joukkoliikenteen strateginen kehittäminen ja liikkumisen	1,650	
Kehittämishankkeet	0,750	Liikennevirasto
Liikkumisen ohjaus	0,900	Liikennevirasto
Yhteensä	84,524	

7.9.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Joukkoliikennelaisissa (869/2009) määritellään yleisellä tasolla, mihin tarkoituksiin talousarvion momentilta 31.30.63 voidaan myöntää rahoitusta. Momentin määrärahasta maksetaan korvauksia palveluista ja myönnetään valtionavustuksia. Valtionavustuslain (688/2001) perusteella annetulla joukkoliikenteen valtionavustuksista annetulla valtioneuvoston asetuksella (1273/2013, 1318/2015) säädetään tarkemmin kunkin valtionavustustyyppin myöntämisen perusteista. Vuoden 2017 talousarviossa on myönnetty 84 474 000 euroa joukkoliikenteen palvelujen ostoa ja kehittämistä varten.

Määrärahaa saa käyttää liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti (siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään); junaliikenteen palvelujen ostoihin; lentoliikenteen palvelujen ostoihin; Merenkurkun laivaliikenteen palvelujen ostoihin; alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin sekä hintavelvoitteiden korvaamiseen ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin; suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen; keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen sekä joukkoliikenteen kehittämishankkeisiin ja muihin joukkoliikenteen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta joukkoliikenteen valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille ja määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Valtionavustus on tarkoitettu joukkoliikennelain mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Junaliikenteen ostot

Valtion ja VR-Yhtymä Oy:n välinen sopimus junaliikenteen ostoista vuosille 2016–2019 kattaa sekä junien kaukoliikenteen että Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän alueen ulkopuolisen lähiliikenteen. Sopimuksen arvo nelivuotisella sopimuskaudella on 120,68 milj. euroa (30,17 milj. euroa vuosittain). Sopimuksella ostettavan liikenteen lisäksi VR-Yhtymä Oy on velvollinen hoitamaan henkilöjunaliikenteen yksinoikeutta koskevan käyttöoikeussopimuksen 3.12.2009–31.12.2019 mukaista liikennettä siten kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrittelee.

Kaukojunaliikenteen tukemisessa tavoitteena on pitää yllä ja nostaa junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Lähiliikenteen ostolla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden. Ostoilla mahdollistetaan liikennepoliittisesti tarpeelliseksi katsottava rautateiden lähiliikenne siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää.

Junaliikenteen ostoista vastaa liikenne- ja viestintäministeriö.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja kehittäminen

ELY-keskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa joukkoliikennettä sekä siirtymäajan mukaisia seutu- ja työmatkalippuja koskevia hintavelvoitteita. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. ELY-keskusten myöntämän tuen perusteet määritellään valtioneuvoston asetuksessa joukkoliikenneavustuksista.

Joukkoliikenteen tuella kompensoidaan myös seutu-, kaupunki- ja työmatkalippujen hintavelvoitetta liikenteessä, jota liikennöidään siirtymäajan sopimuksilla. Tähän tarkoitukseen käytettävän rahoituksen edellytyksenä on, että kunta osallistuu julkisen palvelun velvoitteen kustannuksiin vähintään yhtä suurella osuudella kuin valtio.

Joukkoliikenteen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan toimivaltainen ELY-keskus voi myöntää kunnalle ja kuntayhtymälle valtionavustusta palvelusopimusasetuksen mukaisen liikenteen ostoihin ja hintavelvoitteen korvaamiseen enintään 50 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Hyväksyttävänä kustannuksia ei pidetä sellaisia kustannuksia, joihin kunta saa avustusta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) tai opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) nojalla tai jotka korvataan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaan.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoimien edistäminen ja kehittäminen. Tämän lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin. Vuoden 2017 talousarviossa kyseiselle momentille on varattu 33,529 miljoonaa euroa.

Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki

Valtio avustaa vuonna 2017 9,75 miljoonan euron määrärahalta Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seutujen joukkoliikennettä edellyttäen, että rahoitus nostaa seutujen joukkoliikenteen palvelutasoa ja siten lisää joukkoliikenteen käyttöä ja markkinaosuutta sekä parantaa sen kilpailukykyä. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen joukkoliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa.

Valtionavustuksen edellytyksenä on, että valtion rahoitus on kytketty maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevassa MAL-aiesopimuksessa sovittuihin kehittämistoimiin, joilla voidaan varmistaa rahoituksen vaikuttavuus ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuen myöntämisestä vastaa Liikennevirasto.

Keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki

Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä vuonna 2017 yhteensä 8,125 milj. euron määrärahalta edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen joukkoliikenteen kehittämisohjelman toteuttamisesta ja että ne osallistuvat kehittämistoimien rahoitukseen vähintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista. Keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuen myöntämisestä vastaa Liikennevirasto.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikenteen ostoihin sovelletaan lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1008/2008 (*lentoliikenneasetus*). Lisäksi ilmailulain (864/2014) 65 §:ssä säädetään, että lentoliikenneasetuksen 16 artiklassa tarkoitetun julkisen palveluvelvoitteen asettamisesta päättää Liikennevirasto. Liikennevirasto voi asettaa lentoliikenneasetuksen mukaisia rajoituksia julkisen palveluvelvoitteen piiriin kuuluvalla reitillä, jos rajoitukset ovat tarpeen liikennöinnin turvaamiseksi reitillä. Lentoliikenteen ostoihin sovelletaan hankintalakia hankintalaissa erikseen määriteltyjen kohtien osalta.

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Säännöllisen lentoliikenteen ostolla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten liikenteiden rahoittamiseen. Avustuksen vuosittainen enimmäismäärä perustuu valtion talousarvioon (vuonna 2017 1,05 miljoonaa euroa). Kyseessä on kolmen vuoden siirtomääräraha.

Lentoliikenteen julkisen palvelun veloitteen asettamisesta sekä lentoliikenteen ostoista vastaa Liikennevirasto. Hankinnat kilpailutetaan EU:n lentoliikenneasetuksen mukaisesti. Avustus maksetaan kuukausittain jälkikäteen laskua vastaan etukäteen määritellyn taulukon mukaisesti. Tukea valvotaan operaattoreilta kuukausittain saatavien kirjallisten raporttien sekä Finavialta saatavien tietojen avulla. Operaattorien raporteista ilmenevät mahdolliset lentämättä jääneet vuorot sekä mahdolliset myöhästymiset. Valtiontarkastusvirasto on tarkistanut ostopalvelut vuonna 2015. Tuista myös raportoidaan komissiolle.

Merenkurkun liikenne

Merenkurkun laivaliikenteen ostamisen tavoitteena on turvata ympärivuotinen matkustajalauttaliikenne Vaasan ja Uumajan välille. Vuoden 2014 alusta voimaan tullutta kolmevuotista sopimusta on tarkoitus jatkaa sopimuksen mukaisilla 2+2 optiovuosilla. Suomen valtion maksuosuus on enintään 50 % ostokustannuksista. Vuonna 2017 matkustajia arvioidaan olevan noin 175 000 henkilöä. Vuoden 2017 talousarviossa Merenkurkun liikenteeseen on varattu 250 000 euroa. Merenkurkun laivaliikenteen ostamisesta vastaa ELY-keskus.

Kehittämishankkeet

Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeisiin kohdistetaan vuonna 2017 0,75 milj. euroa. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia joukkoliikenteen kehittämistavoitteita. Kehittämishankkeille myönnettävästä avustuksesta vastaa Liikennevirasto.

7.9.2 Joukkoliikenteen valtionavustusten haku- ja myöntämismenettely

Liikennevirasto vastaa suurimmasta osasta joukkoliikenteen valtionavustuksista. Liikenneviraston vastuun ulkopuolelle jäävät junaliikenteen ostot, alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot hintaveloitteet ja kehittäminen sekä merenkurkun laivaliikenteen ostot. Seuraavassa on kuvattu avustuksen myöntämis- ja hakuprosessia Liikennevirastossa. Liikenne- ja viestintäministeriössä ja ELY-keskuksissa joukkoliikenteen tukien myöntämismenettely on erilainen.

Liikennevirasto myöntää rahoituksen suurille ja keskisuurille kaupunkiseuduille sekä tekee ehdotuksen liikenne- ja viestintäministeriölle ELY-keskusten määrärahaikiintiöistä. Liikenne- ja viestintäministeriö myöntää ELY-keskusten määrärahaikiintiöt. ELY-keskukset käyttävät osan määrärahastaan oman alueensa kuntien valtionapuihin ja osan omiin liikennehankintoihin.

Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen osalta valtionavustusta on haettava 31.1.mennessä. Liikenneviraston tavoitteena on tehdä päätökset 31.3 mennessä. Valtionavustukset maksetaan maksatushakemusten perusteella. ELY-keskusten osalta määrärahapäätös tulee olla tehty ennen vuoden vaihdetta. ELY-keskukset toimittavat

sovitulla aikataululla määrärahararveselvityksen Liikennevirastolle, jonka pohjalta Liikennevirasto tekee päätöksen. Päätöksen perusteella liikenne- ja viestintäministeriö kohdentaa määrärahat ELY-keskuksille tilijaottelun muutoksella.

Joukkoliikenteen valtioavustusten myöntö- ja maksatusprosessi on digitalisoitu Liikenneviraston JUKU-järjestelmään. Tarkemmat haku- ja maksatusohjeet toimivaltaiset viranomaiset saavat JUKU-järjestelmästä.

7.9.3 Valtionavustus liikkumisen ohjaukseen, mom. 31.30.63

7.9.3.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Liikkumisen ohjauksen tarkoituksena on ihmisten kulkutapavalintoihin vaikuttaminen. Tavoitteena on yksin omalla autolla ajamisen vähentäminen sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn suosion kasvattaminen. Keinoina tähän ovat tiedollinen ohjaus, markkinointi ja palvelujen kokeilu sekä kehittäminen. Liikkumisen ohjauksella kannustetaan kestäviin liikkumistottumuksiin. Valtionavustuksella halutaan tukea hankkeita, joilla saadaan aikaan liikkumisen ohjauksen toiminta- ja yhteistyömuotoja kohdepaikkakunnilla ja seuduilla. Lisäksi tuetaan uusien palveluiden kokeiluja.

Avustusta voivat saada kunnat, kuntayhtymät tai muut yleishyödylliset yhteisöt. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaiset liikkumisen ohjausta järjestävät verkostot, säätiöt ja yhdistykset. Avustuksen toivotaan edistävän pysyvien toiminta- ja yhteistyömuotojen syntymistä seuduilla ja kunnissa. Valtionavustusta haetaan vuosittain ja sen myöntämisestä päättää Liikennevirasto.

7.9.3.2 Haku- ja myöntämismenettely

Liikennevirasto voi myöntää valtionavustusta liikkumisen ohjaukseen kunnalle, kuntayhtymälle ja muulle yleishyödylliselle yhteisölle edellyttäen, että avustus käytetään tiedolliseen ohjaukseen, markkinointiin ja palvelujen kehittämiseen siten, että toimenpiteet vaikuttavat ihmisten kulkutapavalintoihin. Valtionavustusta voidaan myöntää enintään 75 prosenttia aiheutuneista kustannuksista.

Hyväksyttävänä kustannuksina pidetään liikkumisen ohjaustoiminnan suunnittelusta, projektinhallinnasta ja toiminnan toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia. Avustusta voidaan myöntää esimerkiksi palvelujen ostoihin (asiantuntijapalvelut, palveluiden suunnittelu ja selvitykset), tarvikkeisiin ja tavaroihin sekä markkinointi- ja matkakustannuksiin. Avustusta ei kuitenkaan myönnetä esimerkiksi joukkoliikenteen ostoihin tai infrastruktuurin suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Avustusta haetaan Liikennevirastolta erillisellä lomakkeella. Avustusta tulee hakea 31.1. mennessä. Valtionavustusta saavien hankkeiden valinnat tehdään Liikenneviraston asiantuntijaryhmässä. Ryhmään kuuluu joukkoliikenteen, älyliikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn asiantuntijoita.

Avustusta saaneille hankkeille järjestetään infotilaisuus valtionavustusten käytännöistä. Valtionavustus maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun toteutuneesta toiminnasta ja avustuksen käytöstä on esitetty hyväksytty selvitys.

Hankkeesta raportoidaan Liikennevirastolle kahdesti vuodessa (31.8 ja 31.1 mennessä). Samassa yhteydessä avustusta voidaan hakea maksuun. Liikennevirasto tekee erillisen maksatuspäätöksen, mikäli valtionavustuksen maksatusta on haettu. Hakijan tulee

raportoinnin yhteydessä toimittaa raportointilomake, hankkeen tuotokset ja julkaistava materiaali sekä, mikäli kustannuksia haetaan maksuun, vaadittavat talousselvitykset.

Liikennevirasto tilaa liikkumisen ohjauksen valtakunnallisen koordinoinnin Motiva Oy:ltä. Liikkumisen ohjauksen valtakunnallisessa koordinoinnissa annetaan tukea erillisille hankkeille tuottamalla yhteisiä materiaaleja, tiedotusta, koordinoimalla Liikkujan viikon järjestämistä ja verkostoa (VILI) sekä luomalla yhteyksiä eri hankkeiden välille. Motivan liikkumisen ohjauksen asiantuntijat antavat myös ohjausta seurannan ja vaikutusten arvioinnin järjestämiseen.

7.10 Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen, mom. 31.30.64

- **Valtion talousarvion momentti 31.30.64**
- **Määrärahaa saa käyttää muun muassa saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen. Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille.**
- **Varsinais-Suomen ELY-keskus keskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla (11 reittialuetta) ja myöntää valtionavustusta Sipoon, Raaseporin, Inkoon ja Loviisan saaristoiden sekä Saariston Rengasteiden liikennöintiin.**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.30.64 on myönnetty 12 990 000 euroa.**

7.10.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Valtion talousarvion momentilta 31.30.64 myönnetään saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostoihin ja kehittämiseen tarkoitettu määräraha. Vuoden 2017 talousarviossa määrärahaa on myönnetty momentille 12 990 000 euroa.

Momentilla 31.30.64 oleva määräraha on jaettu kahteen eri osaan. Ensinnäkin määrärahaa saa käyttää saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen, saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen, yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jätteiden kunnossapidon avustamiseen sekä aikaisempina vuosina ja varainhoitovuonna myönnettyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituisella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut. Saariston yhteysalusliikenne on Liikenneviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen ELY-keskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla palvelut. Yhteysalusliikenteen mom. 31.30.64 käyttö vuonna 2016 oli yhteensä 11 352 934 € sisältäen maksetut avustukset 627 590,22¹⁰⁵ euroa

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille saaristoliikenteen tukemiseksi myönnettävistä avustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein. Määrärahasta myönnettävillä avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille,

¹⁰⁵ summa ei sisällä arvonlisäveroa

joilla ei ole käytettävissä yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen. Vuonna 2017 avustuksiin on myönnetty 757 400,00 euroa¹⁰⁶.

Lisäksi momentille 31.30.66 on myönnetty erikseen Kotka–Pyhtään ja Hiittisten reittien yhteysalusliikennepalvelujen ostoa varten 5 303 000 miljoonaa euroa. Reittien yhteysalusliikennepalvelujen ostaminen kokonaispalveluina kilpailutettiin vuoden 2012 aikana. Palveluntuottajat ovat vastanneet Kotka–Pyhtään ja Hiittisten reiteillä liikennöivien alusten hankinnasta ja ylläpidosta. Sopimuksen mukainen kokonaispalvelu koskee vuosia 2014–2023.

7.10.2 Haku- ja myöntämismenettely

Varsinais-Suomen ELY-keskus voi ostaa momentissa tarkoitettuja saariston yhteysalusliikennepalveluita tarjousten perusteella noudattaen julkisista hankinnoista annettuja säännöksiä ELY-keskukselle on myönnetty valtuudet solmia kaksi uutta viisivuotista kokonaispalvelusopimusta saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostamisesta enintään 10 700 000 euron kokonaiskustannusten määrästä. Uudet valtuudet koskevat Nauvon pohjoisen ja Rymättylän reittien kilpailuttamista vuoden 2017 aikana. Sopimusten mukainen palvelu koskisi vuosia 2019–2023.

Momentilta myönnettävistä avustuksista säädetään saaristoliikenteen tukemiseksi myönnettävistä avustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (371/2001). Asetuksen mukaan saaristoliikenteellä tarkoitetaan sellaista yksityisen liikenteenharjoittajan vesiteitse merikelpoisella aluksella hoitamaa säännöllistä liikennettä, joka palvelee saaristossa pysyvästi asuvia henkilöitä sellaisilla saariston sisäisillä tai saariston ja mantereen välisillä reiteillä, joilla ei ole muuta säännöllistä liikennettä tai tieyhteyksiä.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen on julkaistava ilmoitus avustusten hakemista seuraavan vuoden liikennettä varten sopivalla tavalla sanomalehdissä kesäkuun loppuun mennessä. Erityisestä syystä ELY-keskus voi julkaista ilmoituksen tiettyä reittiä varten muuna ajankohtana. ELY-keskuksella on myös oikeus tarvittaessa hylätä kaikki saadut avustushakemukset.

7.11 Median innovaatiotuki, mom. 31.40.44

- **Valtion talousarvion momentti 31.40.44**
- **Tuen myöntäjä: Innovaatorahoituskeskus Tekes**
- **Valtionavustusta myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perustein ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille sekä valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden ja korkeakoulujen sekä vastaavien julkista tutkimusta tekevien budjettitalouden ulkopuolisten tutkimusorganisaatioiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin media-alalla.**
- **Valtion vuoden 2017 ensimmäisessä talousarviossa momentin 31.40.44 perusteluja täydennettiin siten, että vuodelta 2015 ja 2016 siirtynyttä määrärahaa saa käyttää myös annettavan yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukeen valtioneuvoston asetuksen mukaisten valtionavustusten maksamiseen uutis- ja ajankohtaistoimintaa tuottavien yleisen edun tv-kanavan ohjelmistoluvan omaaville toimijoille. Kyseessä on kolmen vuoden siirtomääräraha.**

¹⁰⁶ Summa sisältää arvonlisäveron

Median innovaatiotuella tarkoitetaan avustusta suomalaiselle yleisölle suunnattujen uusien digitaalisten palvelujen kehittämiseen. Tuen tarkoituksena on edistää erityisesti suomalaisille suunnattavien media-alan palvelujen ja ratkaisujen syntymistä.

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015–2018 (VNS 4/2014 vp.) sisältää linjauksen median innovaatiotuesta. Selonteon mukaan median innovaatiotukeen kohdistetaan vuosina 2014–2016 yhteensä 30 milj. euroa.¹⁰⁷ Kyseessä on väliaikainen tukimuoto.

Tekes koordinoi ja myöntää median innovaatiotuen Tekesin normaalien rahoituskriteerien perusteella. Rahoitusta voi hakea mm. tuotteiden, palvelujen, liiketoimintamallien, toimintatapojen, menetelmien ja osaamisen kehittämiseen. Rahoitusta voi hakea Tekesistä jatkuvasti.

Valtion talousarvioesityksessä todetaan, että määrärahaa saa käyttää: avustusten myöntämiseen media-alan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin, lainojen myöntämiseen media-alan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin sekä Innovaatorahoituskeskus Tekesin kulutusmenoihin media-alan innovaatioiden edistämisen ja aktivointitoimintaan.

Avustuksia saa myöntää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perusteiden ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille sekä valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden ja korkeakoulujen sekä vastaavien julkista tutkimusta tekevien budjettitalouden ulkopuolisten tutkimusorganisaatioiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin media-alalla.

Lainoja saa myöntää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), valtioneuvoston asetuksilla tarkemmin säädettävien perusteiden ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin media-alalla. Lainoja voidaan myöntää riskiehtoisena. Mikäli kehitystyö epäonnistuu teknisesti tai ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, Tekesillä on lainansaajan hakemuksesta oikeus muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltävällä tavalla. Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Median innovaatiotuen tarkoituksena on edistää media-alan rakennemuutosta ja tukea uusien journalististen sisältöjen, palvelujen ja ratkaisujen luomista ja kehittämistä digitaalisessa toimintaympäristössä.

7.12 Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki, mom. 31.40.45

- **Valtion talousarvion momentti 31.40.45**
- **Tuen myöntäjä: Liikenne- ja viestintäministeriö**
- **Valtionavustusta myönnetään valmisteilla olevan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukeen uutis- ja ajankohtaistoimintaa tuottavien yleisen edun tv-kanavan ohjelmistoluvan omaaville toimijoille.**
- **Valtion vuoden 2017 lisätalousarviossa momentille 31.40.45 myönnetään 1 000 000 euroa.**

¹⁰⁷ VNS 4/2014 vp s.30

Television uutistuella tarkoitetaan liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteilla olevaa yleisen edun tv-kanavan ohjelmistoluvan omaaville toimijoille uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukeen myönnettävää valtioneuvoston asetuksen mukaista valtionavustusta uutis- ja ajankohtaistoimintaan. Myönnettävään tukeen sovellettaisiin myös valtionavustuslakia (688/2001). Valtionavustukset myönnettäisiin SGEI-tukena. Tukiohjelma on määräaikainen ja valmisteilla olevan asetuksen on ehdotettu olevan voimassa 31.12.2019 asti.

Valtion vuoden 2017 lisätalousarvioesityksessä tuelle myönnetään momentilla 31.40.45 1,0 miljoonaa euroa. Lisäksi median innovaatiotuesta (talousarvion momentti 31.40.44) vuodelta 2015 ja 2016 siirtynyttä määrärahaa on tarkoitus käyttää samaan tarkoitukseen. Liikenne- ja viestintäministeriön valmisteleva luonnos yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukemisesta annettavasta valtioneuvoston asetuksesta on lähetetty 7.7.2017 lausuntokierrokselle.

Avustuksen tarkoituksena on varmistaa uutistoiminnan monimuotoisuus ja vaihtoehtoiset uutislähteet kaikki kansalaiset tavoittavassa lineaarisessa televisiossa sekä lisätä yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan kilpailukykyä ja kattavuutta ja kehittää sisällöntuotannon toimintamalleja.

Liikenne- ja viestintäministeriön asetusluonnoksen¹⁰⁸ mukaan avustusta voitaisiin myöntää hakemuksesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia vastaan. Avustus myönnettäisiin soveltaen SGEI-päätöstä. Avustuksen saamisen ehtona olisi yleisen edun televisiotoiminnan ohjelmistotoimilupa. Avustuksen saajan tulisi hakea ja saada yleisen edun ohjelmistotoimilupa. Avustusta ei voitaisi myöntää pääasiassa julkisesti rahoitetulle hakijalle.

Avustusta voitaisiin myöntää kahdella tavalla: yleisavustuksena ja erityisavustuksena. Avustuksen saajan uutis- ja ajankohtaisohjelmiston tulisi olla tuensaajan itse tuottamaa tai tilaamaa, suomen- tai ruotsinkielistä alkuperäistä toimituksellista materiaalia.

Suoraan veloitteen alaisen palvelun tuottamisen toimituskustannuksista korvattaisiin enintään 25 prosenttia, kuitenkin enintään kaksi miljoonaa hakijaa kohden. Suoran tuotantotuen saamisen ehtona olisi myös se, että uutis- ja ajankohtaisohjelmistoja lähetetään keskiarvoisesti vähintään 15 tuntia viikossa nettona. Uutislähetys tulisi lisäksi lähettää kolme kertaa päivässä. Uutis- ja ajankohtaisohjelmistoja tulisi lähettää myös parhaaseen katseluaikaan.

Lisäksi avustusta voitaisiin myöntää säännöllisen uutis- ja ajankohtaistoiminnan käynnistävien tai nykyistä toimintaa ja ohjelmistomäärää laajentavien hankkeiden kustannuksista enintään 50 prosenttia. Tämä avustus soveltuisi tilanteeseen, jossa tuen hakija päättäisi joko laajentaa uutis- ja ajankohtaistoimintaansa tai aloittaa uuden toiminnan. Avustuksen avulla pyritään luomaan kannuste uutistoiminnan laajentamiseen. Avustuksen saamisen ehtona olisi hankittavan yleisen edun ohjelmistotoimiluvan lisäksi kuitenkin se, että toiminnan tulisi olla säännöllistä ja uutis- ja ajankohtaisohjelmistoja tulisi lähettää keskiarvoisesti vähintään 3,5 tuntia viikossa.

Liikenne- ja viestintäministeriö toimii tukiviranomaisena. Avustusta haettaisiin kirjallisesti liikenne- ja viestintäministeriöltä. Tilanteessa, jossa haetut avustukset ylittäisivät käytössä olevat määrärahat, olisi tukiviranomaisella harkinnanvaltaa avustuksen jakamiseen. Hakemusten arvioinnissa ja päätöksissä otettaisiin huomioon muiden ehtojen lisäksi uutis- ja ajankohtaistoiminnan laajuus ja kattavuus tai uuden toiminnan ollessa kyseessä aiottu laajuus ja kattavuus, uutis- ja ajankohtaisohjelmistojen tavoitavuus tai potentiaalinen tavoitavuus sekä palvelun tuottamisen hinta.

¹⁰⁸ [Luonnos yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukemisesta annettavasta valtioneuvoston asetuksesta 7.7.2017.](#)

Avustuksen käytöstä tulisi raportoida ministeriölle vuosittain. SGEI-päätöksen mukaisesti hakijan tulisi hakuvaiheessa sekä raportoinnissa erotella kirjanpidossa toisistaan yleishyödyllisten taloudellisten palvelujen ja muiden palvelujen tuottamisesta syntyneet menot ja tulot.

7.13 Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen, mom. 31.40.50

- **Valtion talousarvion momentti 31.40.50**
- **Tuen myöntäjä: Viestintävirasto**
- **Valtionavustusta myönnetään laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueella annetussa laissa (1186/2009) tarkoitetun Viestintäviraston myöntämän valtion tuen maksamiseen**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.40.50 ei myönnetä määrärahaa. Vuoden 2017 lisätalousarviossa momentille uudelleen budjetoidaan 7 643 000 euroa.**

7.13.1 Säädosperusta ja avustuksen tarkoitus

Avustus laajakaistainfrastruktuurien rakentamiseen sai alkunsa Nopea laajakaista -hankkeesta, joka käynnistyi hallituksen periaatepäätöksellä joulukuussa 2008. Hankkeen tavoitteena on varmistaa valtion tuen avulla nopeiden laajakaistaverkkojen rakentaminen alueilla, joille kaupallinen tarjonta ei todennäköisesti toteudu.

Laajakaista 2015 -hankkeen tavoitteena oli, että vuoden 2015 loppuun mennessä yli 99 prosentilla käyttäjistä on saatavilla 100 megatavun laajakaistayhteys enintään 2 kilometrin etäisyydellä vakituisesta asuinpaikasta tai yrityksen toimipisteestä. Hankkeen toteuttamista on jatkettu vuoden 2019 loppuun asti. Käyttäjiksi lasketaan vakinaiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaiset toimipaikat. Vuoteen 2017 mennessä hankkeen puitteissa on rakennettu valokuitusaatavuus jo yli 83 000 käyttäjälle ja rakennettuja kilometrejä on kertynyt reilu 20 000.¹⁰⁹

Tuen tarkoituksena on parantaa edistysellisten viestintäpalvelujen saatavuutta harvaan asutuilla alueilla. Tavoitteena on saada saatavuuden piiriin 120.000 vakituista asuntoa ja noin 10.000 yrityksen toimipaikkaa. Tukea saa valokuituverkkojen rakentamista varten harvaan asutulla ja muulla sellaisella alueella, jossa nopean laajakaistan kaupallista tarjontaa ei välttämättä ole riittävästi. Valtionavustuksen avulla helpotetaan valokuituverkon rakentamista ja siten mahdollistetaan huippunopeiden laajakaistayhteyksien tarjonta nyt ja tulevaisuudessa. Nopeat laajakaistayhteydet lisäävät alueiden elinvoimaisuutta ja ne tuovat kaikille mahdollisuuden hyödyntää edistysellisiä digitaalisia palveluja. Rakentamiseen myönnettävällä tuella pyritään turvaamaan palvelujen tasapuolinen saatavuus kaikille käyttäjille, asuinpaikasta riippumatta.

Laajakaistainfrastruktuurien rakentamiseen annettavasta tuesta säädetään laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueilla annetussa laissa (1186/2009). Valtionavustuksen myöntämiseen sovelletaan myös lisäksi valtionavustuslakia (688/2001) ja Euroopan komission päätöstä K(2010)3062 asiassa valtioneuvoston päätös N 62/2010 – Suomi, Tuki nopeiden laajakaistayhteyksien rakentamiselle Suomen haja-asutusalueilla¹¹⁰. Hankkeisiin,

¹⁰⁹ <https://www.viestintavirasto.fi/ohjausjavalvonta/laajakaista2015/hankkeeneteneminen.html>

¹¹⁰ Päätös on annettu 6.5.2010 ja on löydettävissä oheisen linkin kautta.

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/235159/235159_1112802_29_2.pdf

jotka käynnistyvät 15.7.2017 jälkeen, sovelletaan myös ryhmäpoikkeusasetusta. Kuntakohtaisesta maksuosuudesta ja painokertoimista on säädetty kunnan maksuosuudesta laajakaistatukihankkeessa annetulla valtioneuvoston asetuksella (240/2010). Tukikelpoiset alueet on määritelty laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueilla annetussa laissa tarkoitetuista tukikelpoisista alueista annetussa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa (246/2010).¹¹¹ Valtiontukisääntöjen soveltamista laajakaistaverkkojen nopean käyttöönoton yhteydessä koskevat myös unionin suuntaviivat.¹¹² Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.40.50 ei myönnetä määrärahaa. Vuoden 2017 lisätalousarviossa momentille myönnetään 7 643 000 euroa.

Laajakaistahankkeille myönnettäviin julkisiin tukiin on käytettävissä yhteensä noin 130 miljoonaa euroa. Rahoituksesta 66 miljoonaa tulee valtiolta, noin 25 miljoonaa euroa EU:n Manner-Suomen maaseutuohjelmasta ja noin 40 miljoonaa euroa kunnilta. Kuntien maksuosuudet (8 %, 22,4 % tai 33 %) vaihtelevat riippuen kunnan taloudellisesta kantokyvystä, väestötiheydestä, laajakaistahankkeen laajuudesta ja teknisestä toteutustavasta sekä asukasta kohden lasketuista kustannuksista. Valtionavustuksen jakamisesta vastaa Viestintävirasto.

Haja-asutusalueiden laajakaistarakentamisesta annetun lain (1186/2009) mukaan julkisen tuen enimmäismäärä on 66 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista laajakaistahankkeille, joille on valittu toteuttaja 12.11.2012 mennessä. Haja-asutusalueiden laajakaistarakentamista koskevaan lakiin 12.11.2012 tehdyn muutoksen jälkeen laajakaistahankkeille myönnettävän julkisen tuen yhteenlasketuksi enimmäismääräksi on määritelty 90 prosenttia hankkeen tukikelpoisista kustannuksista. Viestintävirasto voi myös maksaa 50 prosenttia valtion hankkeelle myöntämästä tuesta heti tukipäätöksen tekemisen jälkeen, mikä helpottaa hankkeiden rahoittamista. Hankkeissa jotka käynnistyvät 15.7.2017 jälkeen julkisen tuen määrä voi olla enintään 100 % tukikelpoisista kustannuksista.

7.13.2 Haku- ja myöntämismenettely

Hakumenettely alkaa rakennettavan hankealueen määrittelyllä ja markkina-analyysillä. Hankealueen määrittely tehdään maakuntaliitossa yhdessä kuntien kanssa. Maakunnan liitot ilmoittavat Viestintävirastolle käynnistettävät laajakaistahankkeet, jonka jälkeen Viestintävirasto tekee käynnistettäviä hankealueita koskevat markkina-analyysit ja kuulee teleyrityksiä hankealueen mahdollisista investoinneista sekä tuen vaikutuksista kilpailuun. Markkina-analyysin tarkoituksena on varmistua hankkeen tukikelpoisuudesta ja rajata tarkemmin sitä, miltä osin hankealueelle voidaan myöntää valtion tukea.

Maakunnan liittojen tehtävänä on julistaa hankkeeseen liittyvä valtionavustus julkisesti haettavaksi. Hakumenettelyn perusteella maakuntien liitot valitsevat laajakaistahankkeiden toteuttajat. Viestintävirasto voi myöntää valtionavustusta hakijalle, joka on tullut valituksi maakunnan liiton järjestämässä hakumenettelyssä hankkeen toteuttajaksi, jos laajakaistatukilaissa määritellyt avustuksen myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Valtionavustuksen saajalle ei laajakaistatukilaissa ole asetettu erityisiä edellytyksiä. Tuen hakijan ei tarvitse vielä tuen hakuvaiheessa olla teletointaa harjoittava teleyritys, vaan avustusta voi hakea mikä tahansa yritys, yhteisö tai säätiö, joka on tullut valituksi hankkeen toteuttajaksi maakunnan liiton järjestämässä hakumenettelyssä. Hankkeen toteuttajan tulee kuitenkin noudattaa kaikkia lainsäädännössä teleyritykselle asetettuja velvoitteita aloittaessaan yleisen teletointinnan harjoittamisen. Tuki maksetaan ja myönnetään verkon omistajalle. Maakunnan liiton hakumenettelyssä valituksi tulleen on tehtävä Viestintävirastolle erillinen kirjallinen tukihakemus.

¹¹¹ Asetus on kumottu 15.7.2017 voimaan tulleella lakimuutoksella. (Hallituksen esitys 2/2017). Asetusta sovelletaan kuitenkin ennen 15.7.2017 käynnistyneisiin hankkeisiin.

¹¹² *Komission tiedonanto* EUVL C 235, 30.9.2009, s. 7 sekä EUVL C 25, 26.12.2013 s. 1

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että kunta sitoutuu rahoittamaan hanketta maksuosuuttaan vastaavalla osalla hankkeen tukikelpoisista kustannuksista. Lisäksi tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuensaaja rahoittaa viestintäverkon rakentamisen tukikelpoisista kustannuksista vähintään 34 prosenttia omalla rahoituksellaan. Valtionavustusta ei myönnetä, jos samoihin kustannuksiin on jo myönnetty muuta valtionavustusta, tukea Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta taikka Euroopan Unionilta.

Hankkeelle voidaan myöntää valtionavustusta vain, jos hakija sitoutuu tukihakemuksessaan ottamaan vastuulleen edistyksellisten verkko- ja viestintäpalveluiden tarjonnan hankinnan kohteena olevassa viestintäverkossa vähintään 10 vuoden ajan tuen viimeisen erän maksamisesta lukien. Palveluiden tulee olla tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) ja sen nojalla annettujen määräysten mukaisia sekä muutoinkin teknisesti edistyksellisiä, toimintavarmoja ja turvallisia. Tuen hakijan on tukihakemuksessaan sitouduttava vähintään seitsemän vuoden ajan tuen viimeisen erän maksamisesta lukien luovuttamaan muille teleyrityksille käyttöoikeuden tuen avulla rakennettuun viestintäverkkoon ja sen kapasiteettiin kohtuulliseen hintaan ja syrjimättömin ehdoin. Luovutusvelvollisuus ei koske kohdetta, joka on tuen saajan omassa käytössä tai tarpeen sen omaa kohtuullista tulevaa tarvetta varten. Määräaika ei koske tuen avulla rakennettuja mastoja ja kaapelikanavia. Avustuksen avulla rakennettuihin mastoihin ja kaapelikanaviin kohdistuvaa käyttöoikeuden luovutusvelvollisuutta ja siihen liittyvien ehtojen julkaisuvelvollisuutta ei ole ajallisesti rajoitettu lainkaan.

Luovutusvelvollisuutta ei ole, jos käyttöoikeuden kohde on tuen saajan omassa käytössä tai tarpeen sen omaa tulevaa tarvetta varten. Tuensaajan tulee sitoutua luovuttamaan käyttöoikeus kohtuulliseen hintaan ja syrjimättömin ehdoin. Todistustaakka hinnan kohtuullisuudesta on tuen saajalla. Viime kädessä Viestintävirasto määrittelee, mitä on pidettävä kohtuullisena hintana käyttöoikeuden luovutukselle. Saadaksean tukea, on hakijan myös sitouduttava julkaisemaan kymmenen vuoden ajan tuen viimeisen erän maksamisesta lukien palvelun toimitusehdot ja muut käyttöoikeuden luovutusvelvollisuuden kannalta merkitykselliset tiedot.

Laajakaistatukilain 13 §:n mukaan valtionavustuksen maksamisen edellytyksenä on, että laajakaistahanke on valmistunut ja hakija on esittänyt Viestintävirastolle hyväksyttävän selvityksen toteutuneista tukikelpoisista kustannuksista. Tämä edellyttää erillistä kirjallista maksuhakemusta.

Laajakaistatukilain 15 §:n mukaan teleyrityksellä sekä tuen hakijalla on Viestintäviraston pyynnöstä velvollisuus kerätä ja liike- ja ammattisalaisuuksien estämättä luovuttaa Viestintävirastolle laajakaistahankkeen ohjauksen ja valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja. Tiedot on luovutettava viranomaisen pyytämässä muodossa viipymättä ja maksutta. Viestintävirasto seuraa laajakaistahankkeiden edistymistä ja ylläpitää tätä tarkoitusta varten seurantarekisteriä.

Viestintävirasto tekee tuen käyttöä valvoessaan myös tarvittaessa tarkastuksia. Valtionavustuksen saajan on korvauksetta annettava tarkastusta suorittavalle virkamiehelle ja tilintarkastajalle kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset, asiakirjat, tallenteet ja muu aineisto sekä muutoinkin avustettava tarkastuksessa.

Julkisen tuen kohteena oleva viestintäverkko jää verkon toimittavan yrityksen tai yhteisön omaisuudeksi. Valtion tuen edellytyksenä on kuitenkin, että jos tuen avulla rakennettu viestintäverkko tai sen osa myydään tai muutoin luovutetaan eteenpäin, siirtyvät tuensaajan lain mukaiset velvollisuudet omaisuuden uudelle omistajalle. Omistusoikeuden siirtymisestä on ilmoitettava Viestintävirastolle ja laajakaistahankkeen kustannuksiin osallistuneelle kunnalle viipymättä. Tiedot myönnettyistä ja maksetuista tuista ilmoitetaan viestintävirasto.fi -sivustolla. Myönnettyt tuet raportoidaan myös vuosittain komission valtioneuvostokirjastoon ja yli 500 000 euron valtioneuvostuet komission avoimuustietokantaan.

7.14 Valtion televisio- ja radorahasto, mom. 31.40.60

- **Valtion talousarvion momentti 31.40.60**
- **Tuen myöntäjä: Viestintävirasto**
- **Valtionavustusta myönnetään valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon**
- **Valtion vuoden 2017 talousarviossa momentille 31.40.60 myönnetään 507 948 000 euroa.**

Valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain (745/1998, *rahastolaki*) tavoitteena on järjestää Yleisradio Oy:n (*Yle*) rahoitus sekä valtion televisio- ja radorahaston hoito. Komissio on antanut vuonna 2009 julkisen yleisradiotoiminnan rahoitusta koskevat valtiotukisäännöt, joissa on tarkennettu julkisten yleisradioyhtiöiden rahoitusta koskevia kriteereitä ja SEUT 106 ja 107 artiklojen soveltamista yleisradiotoimintaan.¹¹³

Rahastolain 3.1 §:n mukaan kyseessä on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jota hoitaa Viestintävirasto. Rahastolain 3.2 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta (mom. 31.40.60) Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Ylen toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat on vuoden 2013 alusta alkaen kerätty valtiolle suoritettavalla vuotuisella Yle-verolla.

Valtion TV- ja radorahastosta tilitetään rahoitusta Ylelle sen rahoitustarpeen mukaisesti. Rahastolla ei ole omaa organisaatiota, toimintaa eikä henkilöstöä. Rahaston tilinpäätöksen vahvistaa liikenne- ja viestintäministeriö. Rahastolle ei ole asetettu erillisiä toiminnallisia tavoitteita, vaan rahaston euromääräiset tavoitteet sisältyvät valtioneuvoston vuosittain vahvistamaan rahaston käyttösuunnitelmaan.

Rahastolain 5.5 §:n mukaan valtion televisio- ja radorahastosta televisio ja radiotoiminnan edistämiseen myönnettävään avustukseen sovelletaan valtionavustuslakia. Rahastosta ei kuitenkaan ole myönnetty tällaisia avustuksia. Ylen rahoitukseen ei sen sijaan sovelleta valtionavustuslakia, sillä rahoituksen maksamisesta säädetään nimenomaisesti rahastolaissa.

Vuonna 2017 TV- ja radorahastoa koskevalle momentille 31.40.60 on budjetoitu 507 948 000 euroa.

¹¹³ [Komission tiedonanto valtiotukisääntöjen soveltamisesta julkiseen yleisradiotoimintaan \(2009/C 257/01\)](#)

8 Työryhmän kehittämisehdotukset

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on lukuisia erilaisia tukimuotoja, jotka kuuluvat kansallisen valtionavustuslain soveltamisalan piiriin, oman erityislainsäädännön piiriin sekä osa myös EU:n valtiontukisääntöjen soveltamisalan piiriin. Tämän seurauksena täysin yhtenäisiä käytäntöjä ei ole tarkoituksenmukaista luoda hallinnonalan sisälle. Valtiontukisääntöjen asianmukaisen soveltamisen varmistamiseksi on kuitenkin tärkeää, että liikenne- ja viestintäministeriössä on riittävästi erityisesti EU:n valtiontukisääntöjen ja -menettelyjen asiantuntemusta ministeriön eri osastojen ja hallinnonalan virastojen käyttöön. Tärkeää on myös huolehtia siitä, että hallinnonalan virastoissa on riittävästi asiantuntemusta liittyen EU:n valtiontukisääntöihin ja -menettelyihin. Virkamiesten osaaminen ja riippumattomuus valtiontukiasioissa on otettava huomioon myös maakuntauudistusta suunniteltaessa.

Työryhmä kiinnittää huomiota asiantuntijaosaamisen varmistamiseen sekä kokonaiskuvan hahmottamiseen tukimuotojen hallinnoinnin mahdollisesti hajautuessa laajemmalle joukolle viranomaisia. Lähtökohtaisesti tukien ja avustusten on usein perusteltua olla niiden toimijoiden vastuulla, joilla on aihepiiriin liittyvää osaamista sekä tarvittavat tietopohjat ja rekisterit.

Vaikka liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionavustukset eroavat suuresti toisistaan, liittyy valtionavustusten myöntämiseen paljon sääntöjä, jotka ovat kaikille samoja. Työryhmä ehdottaa virastorajat ylittävän asiantuntijaryhmän kokoamista, jossa säännöllisesti vaihdettaisiin tietoa tulkinnoista ja levitettäisiin näin hyviä käytäntöjä eri virastojen välillä. Tämä olisi kaikille virastoille ja ministeriölle eduksi ja yhtenäistäisi ratkaisukäytäntöjä hallinnonalan sisällä. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että liikenne- ja viestintäministeriön sisällä kehitetään sisäisen informaation kulkua liittyen valtionavustusasioihin sekä kehitetään ministeriön sisäisiä prosesseja erityisesti koskien myönnettyjen avustusten jälkikäteistä valvontaa.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on EU:n valtiontukisääntöjen täytäntöönpanossa kansallinen koordinoiva rooli. Ministeriö huolehtii valtiontukimenettelyistä, kuten notifiointeista, ja epävirallisesta yhteistyöstä Euroopan komission suuntaan yhteistyössä tukitoimenpiteestä vastaavan viranomaisen kanssa. Työryhmä katsookin, että EU:n valtiontukisääntöjen asianmukaisen soveltamisen varmistamiseksi ja valtiontukimenettelyjen nopeuttamiseksi on tärkeää, että uusia tukitoimenpiteitä valmisteltaessa yhteistyö työ- ja elinkeinoministeriön kanssa aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi on tärkeää, että tukitoimenpiteitä valmisteltaessa yhteydenpito työ- ja elinkeinoministeriön puheenjohtajalla toimivan yritystukineuvottelukunnan kanssa lausuntonenettelyä koskien aloitetaan hyvissä ajoin. Liikenne- ja viestintäministeriössä yhteydenpidosta työ- ja elinkeinoministeriöön vastaavat pääasiallisesti konserninohjausosaston valtiontukiasiantuntijat.

Työryhmä on kiinnittänyt myös huomiota talousarviossa myönnettyjen avustusten jakautumiseen. Joukkoliikenteen kehittämisraha (mom. 31.30.63) on viime vuosina käytetty pääasiassa lippu- ja maksujärjestelmä Waltin kehittämiseen. Työryhmä ehdottaa, että jatkossa rahaa voitaisiin käyttää muihin tarkoituksiin eli sitä voitaisiin myöntää joukkoliikenteen toimivaltaisille viranomaisille myös muihin hankkeisiin. Tämä mahdollistaisi palvelutasoon liittyvien valtionavustusten (liikenteen ostot) sekä kehittämistoimenpiteisiin liittyvien avustusten erottamisen toisistaan nykyistä paremmin, mikä olisi avustusten vaikuttavuuden, seurannan ja kehittämistoimenpiteiden kohdentamisen kannalta hyvä asia. Uusi tilanne edellyttää kehittämishankkeiden käytön uudenlaisia suunnittelua ja esimerkiksi mittariston kehittämistä kehittämishankkeisiin osoitetun tuen vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Työryhmä ehdottaa myös, että joukkoliikenteen ostoihin osoitettavan määrärahan osalta jatkossa selvitetäisiin mahdollisuuksia tukea määrärahalta erilaisia liikkumispalveluita

nykyistä laajemmin ja joustavammin ja siten, että määrärahalta voitaisiin tukea liikennemarkkinoiden innovatiivista kehitystä.

Työryhmä katsoo myös, että paikallistyon kehittämisen tuet ovat tärkeitä (liikkumisen ohjauksen valtionavustus, tieliikenteen turvallisuuden edistämisen hankeavustus) ja niiden rahoitus tulisi turvata yli hallituskausien.

Sähköisen asioinnin ja digitalisaation kehittäminen valtionavustusasioissa on tarpeellista. Se on myös yksi pääministeri Juha Sipilän hallituskauden kärkihankkeista. Työryhmä katsoo, että valtionavustusprosessissa tulee kiinnittää huomiota asioinnin sujuvuuteen, sähköisen käsittelyn edellytysten parantamiseen sekä erilaisten rajapintojen kehittämiseen eri viranomaisten ja hallinnonalojen välillä. Myös sähköistä tunnistautumista tulee kehittää osana valtionavustusprosessia. Työryhmä ehdottaa, että liikenne- ja viestintäministeriö osallistuu aktiivisesti yhdessä virastojen kanssa opetus- ja kulttuuriministeriön vetämään valtionavustusten digitalisoimishankkeeseen. Hankkeen tarkoituksena on visioida valtionavustusten käsittelyn tulevaisuuden asiakaslähtöistä toimintatapaa ja muun muassa pohtia, voidaanko valtionavustusten vaikuttavuutta parantaa data-analytiikan avulla.

Työryhmä ehdottaa myös, että liikenne- ja viestintäministeriön verkkosivuille koottaisiin keskitetysti listaus hallinnonalalla myönnettävistä eri avustuksista ja tiedot siitä, mistä avustuksia koskevaa lisätietoa voi saada.

Työryhmä kiinnittää huomiota myös hakuohjeistuksen selkeyteen. Selkeillä hakuohjeilla voidaan ehkäistä tarpeetonta työmäärää hakuprosessissa niin viranomaisessa kuin avustusten hakijoissa sekä lisätä tukien myöntämisen avoimuutta.

Valtioavustuslain 36 §:n mukaan valtionapuviranomaisen on sopivalla tavalla seurattava myöntämiensä valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtionavustusten vaikutuksia kilpailuun, eri väestöryhmien asemaan samoin kuin niiden ympäristö- ja muita vaikutuksia. Valtionapuviranomaisen on myös määräjain arvioitava valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita. Myös taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (429/2016) 5 §:ssä todetaan, että tukiviranomaisen on määräjain, viimeistään ennen tukiohjelman tai tukiohjelman ulkopuolisen yksittäisen tuen jatkamista tai muuttamista arvioitava tuen vaikuttavuutta, tehokkuutta ja toimivuutta sen tarpeellisuuden ja kehittämistarpeiden selvittämiseksi.¹¹⁴

Valtionapuviranomaisen arviointivelvollisuuden ohella Valtiontalouden tarkastusvirasto on useissa tuloksellisuusselvityksissään eri hallinnonaloilla arvioinut valtionavustusten tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä muita vaikutuksia. Valtionavustusten vaikuttavuus on Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksissa todettu usein melko vähäiseksi. Uhkana ovat olleet mm. tukien pääomittuminen ja hintoja nostava vaikutus, joka mitätöi tavoiteltua vaikutusta ja hyödyttää muita kuin tavoiteryhmiä.¹¹⁵

Työryhmä katsoo, että myös liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla valtionavustusten vaikuttavuutta ja vaikutuksia tulisi arvioida nykyistä järjestelmällisemmin säädösvalmistelussa, yksittäisen tuen myöntöprosessissa ja aika ajoin myös kokonaisuutena koko järjestelmän kannalta.

¹¹⁴ Taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annettua lakia sovelletaan vain valtion tukiviranomaisen myöntäessä sellaista tukea taloudelliseen toimintaan, joka täyttää SEUT 107 artiklan 1 kohdan valtioneuvoston edellytykset, jollei muussa laissa toisin säädetä. Kyseistä lakia ei sovelleta myönnettäessä maa- ja metsätalouden alkutuotantoa eikä kalataloutta koskevaa tukea.

¹¹⁵ Valtionvarainministeriö 2015. s. 112.

9 Lähteet

Alkio, Mikko – Hyvärinen, Olli: Valtiontuet. Helsinki 2016.

Parikka, Julius – Siikavirta, Kristian: EU:n valtiotukisääntely. Helsinki 2010.

Siikavirta, Kristian: Ajankohtaista Eurooppa-oikeutta. Defensor Legis3/2008 s.460–472.

Työ- ja elinkeinoministeriö: EU:n valtiotukisääntely [<http://tem.fi/eu-n-valtiotukisaantely>] (15.6.2017)

Valtionvarainministeriö: Valtiovarainministeriön julkaisuja – 29/2015: Valtionavustustyöryhmän mietintö.